

Om den ved kongeloven fastsatte arvefølge.

Af "

A. D. Jørgensen.

Den tidligere almindelige opfattelse af kongelovens arve-regler er i Schlegels danske statsret kort og fyndig udtrykt i de ord, med hvilke han indleder sin fremstilling: «arve-følgen er på det næjeste bestemt i kongeloven». I henved 200 år fremkom der neppe nogen antydning af mulige tvivlsmål i den henseende.

Denne sikkerhed hidrørte dog, som det synes, mere fra et overfladisk kendskab til lovens ordlyd med dens mange indskærpende gentagelser, såvel som fra dens forfatters berommelse som skarpsindig statsmand, end fra et omhyggeligt studium af alle dens enkelte bestemmelser. I alle tilfælde er det temmelig mådeligt bevendt med klarheden i de tilfælde, hvor en virkelig fortolkning er forsøgt.

At en sådan fortolkning kan have sine vanskeligheder er ikke så underligt. Loven blev affattet på en tid, da det danske sprog endnu var lidet udviklet til at give et klart og utvetydigt udtryk for de herhen hørende begreber, og den omstændighed, at den holdtes hemmelig, indtil den slægtalder, som kunde have havt adgang til paa første

hånd at få pålidelig vejledning til dens rette forståelse, var gået bort, bidrog selvfølgelig i hej grad til at vanskeliggere denne. Det ses da også, at strax den første videnskabsmand, som gav sig i lag med loven, om end kun ved at oversætte den paa tysk og latin, tager fuldstændig fejl af et hovedpunkt i dens fortolkning. Det var slotspræsten i Glückstadt, N. P. Sibbern, som opholdt sig nogle måneder i København strax efter kongelovens første udgivelse (1709) og stod i personligt forhold til udgiveren, gehejmearkivar Fredrik Rostgård. Han skrev kort efter sit bekendte «Bibliotheca historica dano-norvegica», og kunde her endog meddele Schumachers latinske text af kongeloven, altså efter en afskrift, som Rostgård må have givet ham. Ikke des mindre ledsagede han sit optryk af den danske text med en ny selvstændig oversættelse på latin, og denne blev senere optrykt af andre, medens Schumachers egen ikke senere påagtedes.

Hvor uklart man i virkeligheden opfattede kongelovens formentlig så klare bestemmelser, viser sig også i et andet betegnende træk. Ved grundlovsforhandlingerne i Norge i året 1814 var det fra først af meningen at bevare den gamle arvefolge, hvorfor også alle de herhen hørende artikler i kongeloven in extenso var optagne i Adlers og Falsens grundlovsforslag. Men i det mere kortfattede forslag, som opnævnes efter Sverdrup, var det forsøgt at sammentrænge disse bestemmelser i en kort formel, og den måde, hvorpå dette var sket, viser noksom, at koncipisten har taget fejl af selve lovens grundtanke.

Der vil senere blive lejlighed til at komme tilbage til disse misforståelser i deres enkelheder; her må det være nok at henpege på, at den første videnskabelige fremstilling af Danmarks statsret, den af J. Fr. V. Schlegel

(1827), slet ikke kommer ind paa det punkt, som faktisk havde givet anledning til misforståelser og, som det snart skulde vise sig, kunde volde fortolkningen meget alvorlige bryderier. Heller ikke den bekendte sagkyndige anmeldelse af Schlegels skrift i «månedsskrift for literatur» (af prof. L. Engelstoft) indlod sig på disse spørgsmål.

Kort efter gjorde imidlertid udsigterne i kongehuset disse spørgsmål brændende. Ved Fredrik 6.'s død kom en ny linje af mandsstammen på tronen, medens dog også denne samtidig tegnede til at skulle udslukkes i en ikke fjern fremtid. Den gængse opfattelse af kongelovens arveordning var ikke i tvivl om, at i så tilfælde Kristian 8.'s søstre og deres børn under alle omstændigheder vilde gå forud for Fredrik 6.'s døtre og søster, hertuginden af Avgustenborg. Den 2. April 1840 skrev kancellipræsident Stemann til A. S. Ørsted: «Jeg formener, at tronen da — (d. e. ved kronprinsens død, dersom den indtraf efter alle hans faders seskendes) — vil tilfalde prinsesse Charlottes døtre fremfor kong Fredrik 6.'s døtre; thi da tronfolgen nu er gået over til den yngre linje af kong Fredrik 5.'s sønner, kan den ikke gå tilbage til den ældre linje, før den yngre er ganske uddød—». I sin påtegnede bemærkning tiltrådte Ørsted aldeles denne mening.

Det samme var tilfældet med selve hertugen af Avgustenborg. Den 2. April 1845 skrev han til P. Hjort i Sorø, at der ingen tvivl kunde være om Hessernes arveret i Danmark ved mandsstammens afgang, og at kun en ophævelse af kongeloven ville kunne forandre dette forhold¹⁾.

Imidlertid var der dog fra en anden side rejst tvivl

¹⁾) Stemmanns billet i geh. arkivet. Droysen u. Samwer, Die dänische Politik seit 1806, s. 391.

om, hvorvidt denne arveret var uafhængig af alle kommende tilfældigheder. Allerede i året 1840 henledede daværende amtmand på Gottorp L. N. Scheele kongens opmærksomhed på visse udtryk i kongeloven, som efter hans mening klarlig viste, at ved mandsstammens afgang den nærmeste dalevende kvindelige agnat vilde være at foretrække for alle andre arvinger. Dersom altså den sidste mand af slægten kom til at overleve begge kongens søstre, medens der endnu var en kongedatter af en tidligere linje i live, da vilde hun have fortrinsret for alle kognater. Fra hende vilde tronen da atter gå i arv til hendes nærmeste slægtning.

Politisk havde denne opfattelse af arveretten selvfølgelig den betydning, at den kunde gøre hertugen af Avgustenborg til mandsstammens umiddelbare arving, idet det under så tvivlsomme forhold vilde blive forholdsvis let at opnå alle vedkommendes afkald imod visse begunstigelser.

Kong Kristian 8. kunde imidlertid ikke tilegne sig Scheeles opfattelse af lovens mening; hans statsretlige konsulent, den tyske Dr. Tabor, gjorde vel kun et temmelig uheldigt forsøg på at modbevise den, men bedre lykkedes det for professor J. E. Larsen, der i sine forelæsninger 1845—46 gik ind på en drøftelse af de to muligheder. Resultatet var dog ingenlunde tilfredsstillende; det viste sig, at den ældre opfattelse formentlig kun kunde fastholdes ved at ofre kongelovens gamle anseelse for klarhed og uomtvistelig sikkerhed; det gik endog i meget høj grad ud over dens forhen så højt priste bestemmelser. Avgustenborgerne synes for sent at være blevne opmærksomme på dette fortolkningsspørgsmål; men at det i alle tilfælde senere var dem bekendt, fremgår af prinsen af Nors ytring

i hans Erindringer, at det vilde have været en brugelig udvej af de politiske konflikter «die zweifelhaften paragraphen des königsgesetzes so zu interpretiren, dasz die kognatische erbfolge im königreich mit der agnatischen in den herzogthümern zusammenfiel»¹⁾.

Da i året 1849 forhandlingerne om arvefølgen optoges med stormagterne, gav Scheele på opfordring af førsteministeren A. W. Moltke en udførlig fremstilling af sin opfattelse, ligesom han nu blev udtrykkelig imødegået i en lignende udtalelse af Larsen i forening med Wegener. I sine statsretlige forelæsninger kom Larsen desuden igen tilbage til spørgsmålet, hvis politiske betydning først faldt bort ved tronfolgeloven af 31. Juli 1853. Resultatet af overvejelserne sammenfattes imidlertid af professor Aschehoug — og som det synes med fuld foje — i de ord, «at kongelovens arveregler i visse stykker, navnlig med hensyn til, hvorvidt kvindelige agnater havde fortrinsret for kognaterne, var meget utydelige»²⁾.

Ved fremdragelsen af Peder Schumachers latinske udkast til kongeloven³⁾ er der nu imidlertid kommet et nyt moment ind i undersøgelsen. Latinens koncise betegnelser og almen kendte tekniske udtryk letter i høj grad opfattelsen af lovgiverens tanke og kan i alle tilfælde bringe en afgørelse af det spørgsmål, om alle lovens enkelheder er klart gennemtænkte eller ikke. At fordringerne i så henseende må kunne stilles hejt, må forlods formodes allerede af den grund, at kongelovens affattelse viser sig at have været genstand for åringers overvejelser og de

¹⁾ Aufzeichnungen, s. 25.

²⁾ Aschehoug, Statsforfatningen i Norge og Danmark indtil 1814, s. 581.

³⁾ Kongeloven og dens forhistorie; aktstykker. 1886.

skarpsindigste mænds samråd. Indtil det modsatte bevises, må det være tilladt at gå ud fra, at det er lykkedes disse mænd, og da særlig Schumacher, at tilvejebringe en lovtext, hvis fortolkning kan frigøres for ethvert tvivlsmål.

Det er næsten uforståeligt, at den latinske form for loven — hvad enten man nu vilde kalde den en oversættelse eller et første udkast — aldrig er blevet benyttet til dette øjemed. Som ovenfor omtalt forelå den trykt i en meget benyttet håndbog i dansk historie, retshistorie, statsvidenskab og literatur, og den omtaltes som håndskrift i gehejmearkivet af Schlegel. Alligevel synes det hverken at være faldet Scheele eller Larsen ind at sammenligne lovkoncipistens latinske udtryk på de omtvistede steder. Noget egenlig nyt vilde de selvfølgelig heller ikke have opdaget i den; men den finhed i udtrykket og den klarhed i betegnelsen, som helt igennem er ejendommelig for den, vilde dog sikkert have fremtvunget den erkendelse, at man ikke uden videre kan gå ud fra hele artiklers hensigtsløshed eller indre modsigelse. Og det næste skridt vilde da ufejlbarlig have været, at man havde fundet den rette fortolkning.

Denne har imidlertid endnu den dag idag sin store betydning, ikke blot fordi kongeloven er et monumentalt værk af høj rang i vor historie, men også fordi dens arvebestemmelser vil kunne få praktisk anvendelse i private forhold, ved len og stamhuse. Spørgsmålet skal derfor her igen optages til fornyet drøftelse i hele sit omfang, idet fremstillingen af den formentlig rigtige fortolkning stilles foran, kritiken af de tidlige forfattere, hvis imødegåelse ellers vilde nøde til jævnlige gentagelser, samles på ét sted bagefter.

Til grund for arvetallet skal efter kongelovens artikel 39 lægges «et rigtigt slægtregister», aiffattet efter de anmeldelser om fødsler i arvehuset, som skal indsendes til kongen og besvares med et documentum insinuationis. Dette slægtregister vil altså komme til at omfatte alle de individer, som overhoved er eller har været til med arveret til riget, ordnede genealogisk fra stammefadern kong Fredrik 3. nedad gennem tiderne.

For at dette slægtregister imidlertid kan være fuldt «rigtigt» i lovens mening, må hvert sokkendehold med de deraf opståede linjer ordnes strængt efter førstefodselens ret: først brodrene efter alder, derpå søstrene efter alder, den ældste søster efter den yngste broder. Denne orden foreskrives nøjagtig og mange gange i kongeloven. Art. 31 siger: «blandt dem, som ere lige udi samme linje, [skal] altid konnet først agtes og siden alderen, så at sonnen stedse går for datteren, og siden den ældre foregår den yngre, hvilket altid skal tages i acht» (sml. 32. 33. 34). Art. 28: «masculo sexui sua perpetuo prærogativa constet, et deinde inter pares eodem lineæ et sexus jure major natu semper minorem præcedat.» Det er en selvfolge, at alle de personer, som er afgåede ved doden uden endnu levende afkom, helt bør udslettes af slægtregistret, da dette ikke skal indeholde fortidens historie, men nutidens og fremtidens ret.

I det således anlagte slægtregister ordnes nu arvegangen ikke efter nærmeste slægtskabsforhold mellem de til enhver tid levende personer af arvehuset, men strængt efter linjefølgen. Dette er et hovedpunkt i loven og dets til sidesættelse den egenlige grund til al den forvirring, som er kommen ind i dens fortolkning; det skal derfor her først og fremmest eftervises i alle sine konsekvenser.

Først omtales da i almindelighed linjerne som dem, der følge efter hinanden i arvetallet. Således alt i lovens indledning. Rigsråd og stænder, hedder det, har givet arverettighed »til os og de af os såsom hovedet og første ejer nedstigende mand- og kvindelinjer», — og de har overdraget kongen selv at bestemme, hvorledes med arvefolgen og »arvelinjernes ordenlig på hinanden følgende rad blandt mand- og kvindekøn skulde forholdes».

I art. 23 hedder det endvidere: »Dersom kongen ved døden afgår og den næste i linjen til arvesukcessionen udi regeringen er da ude af riget», så skal han ufortøvet komme tilstede; gor han ikke det, da følger »den næste efter ham i linjen». Og i den følgende artikel siges, at prinser og prinsesser af arvehuset har rang og sæde, »lige-som linjerne udviser dem at være næst til arvesukcessionen udi regeringen».

Dernæst udtales det udtrykkeligt som en grundregel, at al arvegang finder sted efter linjer. »Skal og i arvetallets rad at mærke alt linjerne neje tages i acht», siger art. 28, »så at der ikke for alderens skyld springes af linje i linje, men sonnen træder strax i faderens sted». På latin udtrykkes det således: »in successione rite designanda linearum ratio habetur etc.»; eller endnu bestemmere i det officielle uddrag af 1670: »Tota successio secundum lineas designatur¹⁾. Dette gentages derefter den ene gang efter den anden: art. 32: linearum itidem habita semper ratione; art. 33: linearum semper ordine et inter pares in eadem linea sexus et ætatis discriminé observato; art. 34: lineali semper successione; ea linearum serie; art. 35: neqve de linea in lineam transilire licet,

---

¹⁾ Se Tillæget.

sed primæ secunda, secundæ tertia, tertiae qvarta, et sic deinceps, substituitur. I art. 38 siges, at det foster, som fødes efter faderens død, «strax nyder sin tilbørlige sted og rad i arvetallet» (debitum sibi lineæ ordine ac serie locum occupat). Idet der i art. 39 tages bestemmelse om forelsen af en slægtebog, siges det at være for at forebygge «tvist og irring i alderen eller konfusion blandt linjerne».

At denne grundregel nu også følges i det enkelte ved at udfinde den nærmeste arving blandt de til enhver tid levende personer, kan endelig med sikkerhed eftervises af lovens enkelte bestemmelser, både for de mandlige og de kvindelige linjer.

Først kommer da efter Fredrik 3.'s død hans ældste son prins Kristian, og efter ham «de af hannem nedstigende mandlige linjer». Det kommer herved ikke i betragtning, om han selv i sukcessionsejeblikket er i live eller er afgået ved doden (art. 29). Her gælder det da i særdeleshed, hvad der er sagt i den foregående artikel, at der ikke for alderens skyld må springes af linje i linje: «mens sonnen træder strax i faderens sted, og imedens udi den første mandlige linje nogen mandsperson findes, skal den anden mandlige linje intet kunne arve, og så fremdeles linje efter linje». I henhold hertil skal altså hele prins Kristians mandlige slægt være uddød indtil sidste mand, før nogen af hans søskende eller deres afkom kan arve.

Derefter kommer umiddelbart den anden son prins Georgs mandlige linjer, hvis de overlever Kristians: «en efter anden, mand efter mand, linje efter linje, imedens mand af mand er tilovers».

I disse bestemmelser er det da tydeligt nok udtalt, at mændene holder deres plads i linjen med en ubegrænset

«repræsentationsret», d. e. arvings arvings ret til at «repræsentere» den afdøde arving, træde i hans sted. Regeringen går fra farfader til sennesøn med forbigåelse af yngre son, fordi den ældre sons son rykker op i sin faders plads; og på samme måde til en ældre afdød broders søn med forbigåelse af en yngre broder; til en ældre afdød farbroders søn med forbigåelse af en yngre farbroder, o. s. v.

Men at det selvsamme finder sted for de kvindelige linjers vedkommende, fremgår af følgende bestemmelser.

Ved mandsstammens afgang arver den sidste konges sonnedatter forud for hans egne døtre (art. 31). Var sonnen nemlig ikke død før sin fader, vilde tronen være gået i arv til ham, og fra ham til hans datter, ikke til hans soster. At datteren nu træder op i sin faders sted, viser, at repræsentationsretten også gælder kvinden, i alle tilfælde overfor en fader.

Dør den sidste konge uden afkom, »da skal den prinsesse af blodet, som hannem på fædrenestammen hører næst til, arvesukcessionen udi regeringen være hjemfalden» (32); den latinske text har her det tekniske udtryk »agnata proxima». Denne regel, som den her fremsættes, er, losreven fra sin sammenhæng, ikke uden en vis tveetydighed, ligesom det da også er den, der har givet anledning til de modstridende fortolkninger. Er nemlig den oprindelig nærmeste agnata ikke mere i live i det øjeblik, da den sidste mand dør, da kan det se ud som et åbent spørgsmål, hvorvidt hendes afkom ifølge repræsentationsretten træder i hendes sted, eller den derefter følgende nærmeste agnata skal træde til.

Spørgsmålet afgøres med fuld sikkerhed af den næste artikel (33). Her hedder det nemlig: »Dernæst skal den

sidste konges næste frænke og slægt, som dog er udi de af os ved sønnerne nedstigende kvindelinjer, arveligen udi regeringen sukcedere.» Den latinske text har også her det bestemte tekniske udtryk: «non existente agnata, cognata proxima succedito etc.» Hvorledes man her end vil bære sig ad med at finde denne cognata — noget, som vi selvfolgelig senere vil komme tilbage til, —, så er det afgjort, at loven her må tale om stammemoderen til en kvindelig linje.

Med denne artikel er nemlig mulighedernes række indenfor sønnernes afkom udtømt; den næste (35) går ud fra hele stammens afgang og døtrenes tiltrædelse («er da vore sønners linjer, mandkon og kvindkon, ganske uddød, da kommer raden til prinsesserne, vore døtres linjer»). Men loven kan fornuftigtvis ikke gå ud fra, at der efter mandsstammens afgang aldrig skulde findes mænd i kongeslægten, at der kun skulde findes cognatæ, ingen cognati. Den stående sprogbrug krævede endog, at det hver gang udtrykkelig fremhævedes, at kvindernes afkom var både mænd og kvinder, medens der ved mændenes afkom gøres bestemt forskel mellem de to tilfælde. Således i artikel 27: «imedens mand af mand er tilovers, så længe skal hverken kvinde af mand, ej heller mand eller kvinde af kvinde kaldes» (sml. 36). Når altså art. 33 ikke har formlen: cognatus vel cognata eller lignende, men simpelthen cognata proxima, i lighed med agnata proxima, da kan man heraf med vished slutte, at der ikke er tale om at udpege en enkelt person blandt de til en vis given tid levende medlemmer af kongehuset, men en stammemoder til den nærmest arveberettigede kvindelinje, ligegyldigt om denne stammemoder endnu er i live eller ikke.

Således fortsættes der da også yderligere. Efter son-

nernes hele slægt kommer raden til døtrenes linjer: »og først til prinsesse Anna Sofia såsom den ældste og hendes børn og børnebørn i tusende led; siden til de andre, alt en efter anden». Her er der selvfolgelig tale om personer, som til den tid tænkes at være døde for mange tider siden, uden at dette udtrykkelig fremhæves, da den modsatte mulighed jo ikke kunde udelukkes.

Men fra disse sidste led i arvetallet, hvis natur er utvivlsom, falder der da atter lys tilbage på det tidligere «agnata»: når alle de utallige kvindelinjer betegnes efter kvinder, da er det helt igjennem stammemødrene, der er tale om; med andre ord, der gives her som ved de mandlige linjer en ubetinget repræsentationsret. Udtrykkene «nulla relictæ filia», lader han da ingen døtre efter sig», og «non existente agnata» betyder derfor ikke, at kvinder af det nævnte slægtskab på et givet tidspunkt ikke findes i live, men at sådanne hverken findes i live eller repræsenterede af levende afkom.

De ord i extrakten af 1670: «tota successio secundum lineas ordinatur» gælder altså i fuldeste omfang og i strængeste forstand.

Det må dernæst undersøges, i hvilken orden de to køn kaldes til arvefølgen. Formelt var lovgiveren i den henseende stillet aldeles frit; han kunde for så vidt lade linjerne folge efter hinanden i aldersorden, hver linje til dens fuldstændige afgang, uden noget fortrin for det ene køn fremfor det andet. Denne arvegang vilde dog have havt sine store misligheder, dels fordi den var så grundforskellig fra den i de tyske lande gældende agnatiske orden og altså næsten umuliggjorde erhvervelser dér, dels fordi en jævnlig regering af kvinder var vanskelig at forene med absolutismen i den af kongeloven påtænkte

form; den vilde enten føre til en konstitution eller til despoti.

Kong Fredrik 3. gav da også det mandlige ken store prærogativer. Først det allerede omtalte, at brødrene i hvert søskendehold har aldersfortrinnet for søstrene; alene det vilde under iøvrigt lige vilkår sikre mændene en stadig overvægt. Men dernæst bestemmer kongeloven, at alle kvinders arveret fuldstændig skal hvile, sålænge der findes mænd af mænd i de fra kongens sonner nedstigende linjer; sonnernes mandlige linjer udgør altså en fælles mandsstamme, således at den ældste broders kvindelinjer tilsidesættes for den yngres mandslinjer.

Det er en konsekvens af dette de mandlige linjers fortrin, at ved mandsstammens afgang den sidste linje lader kongedømmet gå over til nærmeste kvinde; den mand, med hvem hele fædreneslægten udsukkes, er som sin tids eneste mand af mand hele arvehusets fornemste medlem, den som efter lovens udtryk har førstefødselsretten. Hans stilling svarer på en måde til «første erhverver» (Fredrik 3.); slægten, som begyndte med en enkelt mand, er i ham igen indskrænket til en enkelt.

Som forhen eftervist, gælder det nu om at finde den kvinde, som selv eller i sin æt står tronen nærmest. Først kommer da sidste mands livsarvinger, de nedstigende linjer. Har kongen havt flere børn, da tilfaldet arven det ældste, d. v. s. den ældste son, og da denne jo i så tilfælde må være død, siden faderen ellers ikke vilde have været den sidste mand, følger hans ældste datter. Dette tilfælde omtaler kongeloven udtrykkelig i art. 31. Selvfølgelig kan der dog tænkes endnu andre kombinationer, som imidlertid let vil kunne bringes ind

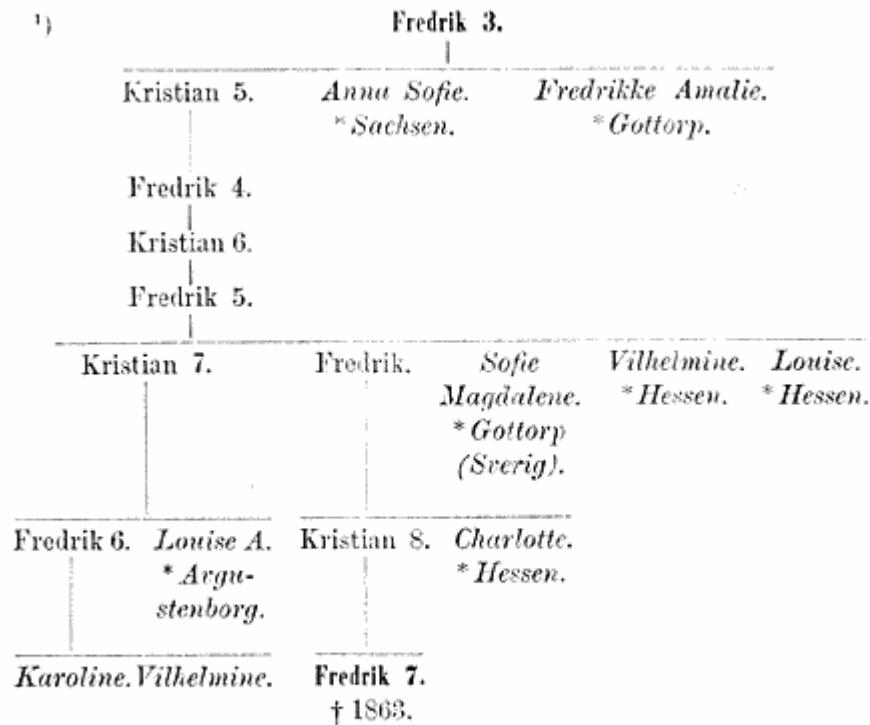
under de samme regler. Den afdøde søn kunde således muligvis have havt flere børn, deriblandt atter en søn, som havde efterladt døtre. Disse vilde da selvfølgelig atter gå forud for deres faders søstre.

Endnu mere sammensat vilde forholdet blive, dersom den sidste mand efterlod afkom af to afdøde sønner, f. ex. døtre af den ældste og sonnedøtre af den anden. I så tilfælde vilde den ældstes døtre have fortrinnet, medens repræsentationsretten kun kunde give de sidste fortrinnet for deres faders søstre, men ikke for medlemmer af en ældre linje.

Efterlader den sidste mand slet intet afkom, da går tronen til hans nærmeste agnata (32). Altså først til en søster (den ældste først), derpå ældste farbroders sonnedatter eller datter, derpå farsøster, derpå farfars broders nedstigende linje o. s. v. Det er klart, at alle arvehusets kvindelinjer nedstammer fra agnatæ, fra døtre af mandsstammens mænd; man vil kunne gå helt tilbage til første erhverver uden at stode på andre. Tilfældet, som det forelå ved mandsstammens faktiske afgang i året 1863, viser det i et exempel. Nærmeste agnata var i det øjeblik den sidste mands faster, prinsesse Charlotte af Hessen. Den næste var hans oldefader Fredrik 5.'s ældste sons (Kristian 7.'s) ældste sonnedatter, prinsesse Karoline; dernæst kom hendes søster Vilhelmine. Den fjerde var sidste mands oldefaders sonnedatter, Louise Avgusta af Augustenborg; derpå hans egne tre døtre: Sofie Magdalene af Holsten-Gottorp (Sverig), Vilhelmine Karoline og Louise, begge formælede Hessen. Disse syv agnatæ var ved mandsstammens afgang enten selv i live eller repræsenterede ved afkom; alle de ældre linjer af sønnernes slægt var uddøde. Dertil kom så de to kvindelinjer, som ned-

stammede fra første erhververs døtre. Ingen kvindelinje kunde efter sagens natur nedstamme fra en cognata¹⁾.

Det tilfælde, som kongelovens art. 33 omtaler, at der ingen agnata af den sidste mand er til, medens dog sønnernes efterslægt ikke er uddød, vilde ikke kunne være indtrådt ved den første mandsstammes afgang; men det kan indtræde på senere tidspunkter. Hvis man vilde gå ud fra, at kongelovens arvefølge var forbleven i kraft efter mandsstammens afgang, vilde der, fraregnet Fredrik 6.'s barnlose døtre, i tiden have været 5 kvindelinjer, eller 5 slægter, nedstammende fra hin mandsstammes agnater, med arveret til tronen. Sæt da, at den første af dem havde tiltrådt kongedømmet, men efter kortere eller længere tid var uddød på mandsstammen. Den sidste mands agnatae vilde da have fulgt ham i regeringen, indtil hele slægtens afgang. Sæt, at man således var kommen til

den sidste mand eller kvinde af hele denne slægt og nu skulde gå tilbage til hovedstammen for at få en ny arveberettiget slægt, den nemlig, hvis stammemoder var nærmeste agnata af den regerende, nu uddøende slægts stammemoder. Hun, stammemoderen til den nye slægt, vilde da være den sidste konges (eller dronnings) cognata, såvist nemlig som hun er en agnata af den oprindelige mandsstamme, til hvilken den regerende kvindestamme stod i kognatisk slægtskabsforhold. Og dette vilde senere gentage sig for hver gang et slægtskifte måtte foretages. Man vilde da få lovens fulde skala: «*filia*», — «*agnata*», — «*cognata*, nempe quæ in fœmineis istis reperitur lineis, quæ a nobis per filios nostros stemma deducunt».

Derefter kommer så kong Fredrik 3.'s døtre og deres slægter på samme måde som de andre kvindelige linjer.

Således bestemmes det altså, hvilken kvinde der ved mandsstammens afgang eller ved et fuldstændigt slægtskifte skal arve tronen. Spørgsmålet bliver nu, hvorledes der skal forholdes med arvesølgen efter hendes død, eller, hvad der er det samme, hvorledes den person af hendes dalevende slægt skal udfindes, som er rette ihændehaver af hendes arveret, dersom hun måske selv alt forlængst er afgået ved døden, når «raden kommer til hende».

I den henseende bestemmer kongeloven tydeligt og gentagne gange, at stammemoderens afkom skal ordnes i linjer efter hendes børns tal, og at disse folger efter hinanden, linje efter linje, i den orden, som én gang for alle er fastsat efter køn og alder. Art. 31: «.... den sidste konges .... døtre, først den ældste og hendes nedstigende linjer, en efter anden, linje efter linje, og blandt dem, som ere lige udi samme linje, altid kønnet først agtes og siden alderen, så at sønnen

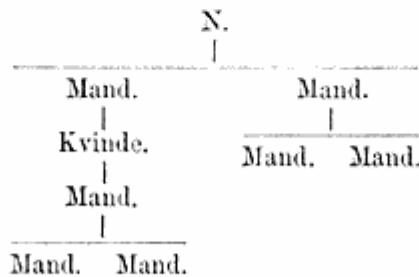
stedse går for datteren og siden den ældre foregår den yngre, hvilket altid skal tages i agt.» Ligeså 32. 33. 34. Til nærmere påvisning i det enkelte siger endvidere art. 35: «den ældre datters datter i tusende led skal altid foregå den yngre datters son og datter, og må ikke springes af linje i linje, men den anden linje bie efter den første, den tredje efter den anden, den fjerde efter den tredje, og så fremdeles.» Denne linjedeling efter børnenes tal fortsættes for kvindernes vedkommende uforandret i de følgende led, medens den derimod brydes, så snart en son af arvehuset får flere sønner. I så tilfælde kommer han til for sin efterslægt at indtage samme stilling som første erhverver (Fredrik 3.) indtager til sin, idet sonnernes mandlige linjer tilsammen udger en fælles mandsstamme, altså med mændenes fortrin for alle kvinder. Disse derimod danner kvindelinjer med samme arvefølge, som er beskrevet ved første slægt (art. 36).

Der må på dette sted nøje lægges mærke til, at en sådan fælles mandsstamme ikke kan stiftes af stamme-moderen, men først af hendes (eller en senere kvindes) son. Kongelovens ord er i den henseende fuldstændig klare: (35) .... «og må ikke springes af linje i linje ....; (36) men dersom arvesukcessionen udi regeringen kommer til en datters son og han lader mandlige arvinger efter sig, da skal med de af hannem nedstigende mandlige linjer alting forholdes, som vi om de af os nedstigende mandlige linjer forordnet haver ....» Har altså en succederende kvinde flere sønner, da danner hver af dem en selvstændig linje, der må være uddød i begge kon, før den næste kan komme til arv.

Grunden hertil er ikke vanskelig at udfinde. Det vilde have været et grovt brud på hele tankegangen i den

nye arvefolge, om det skulde tillades en udenfor arvehuset stående mand at give en ny kongeslægt navn og våben, og dette vilde jo ske, dersom en kvinde gennem flere sønner kunde grundlægge et nyt arvehus. Det ville da i virkeligheden ikke være hende, den danske prinsesse, men hendes ægtefælle, den fremmede prins, som vilde komme til at stå som «første erhverver» af den danske trone for en fremmed slægt. Hvad der siges i den følgende artikel (37): «det er døtrene og døtrenes børn og børnebørn i evindelig rad, som arvesukcessionen udi regeringen skal tilhøre, og ikke døtrenes mænd», — det må også gælde ethvert andet forhold til kongedømmet og arvehuset. Først den af en dansk prinsesse fødte mand kan blive stifter af en ny mandsstamme.

Men endnu mere; det er ikke engang givet, at hin prinsesses sonner havde samme fader. Kongeloven er absolut lige gyldig for den af ægtefællerne, som ikke står i arvetallet; den kræver kun lovligt ægteskab. Har en konge flere børnekuld, da går de yngre sønner af et senere ægteskab selvfølgelig foran døtrene af et tidligere på samme måde som ellers. Det samme er tilfældet for arvehusets kvinder; men herved kan det forhold indtræde, at hendes arveberettigede sønner tilhører to eller flere forskellige slægter. Alene af denne grund vilde det være genealogisk umuligt at danne en fælles mandsstamme af disse efterkommere. Man vil altså f. ex. have følgende:

Antages N. her at være en mand, da vil ved hans ældste søns død den yngre og hans slægt følge, forudsat at en af dens mænd overlever ham; den ældstes datter med hendes børn vil blive forbigået. Er N. derimod en kvinde, da vil hendes ældste son efterfølges af sin datter og hendes slægt, som i det givne tilfælde efter vil danne en mandsstamme. Dør den ældste son for sin moder, vil hans datter indtage hans plads i arvetallet.

Arvefølgen i sin helhed bevæger sig altså, når man vil se ud over store tidsrum, i to hovedretninger, udgående skiftevis fra en stammefader og en stammemoder. Fra stammefaderen kommer først en mandsstamme, som udtømmes linje efter linje til sidste mand. Der er da en række kvindelinjer tilbage, udgående fra mandsstammens døtre, lige op til stammefaderens egne døtre. Af disse arver først den sidste mands nærmeste pårørende, først i nedstigende, derpå i sideløbende linje. Fra denne kvinde som stammemoder udgår der da et antal indbyrdes uafhængige linjer, af hvilke hver følgende først træder til arven efter den foregåendes fuldstændige afgang. Så snart imidlertid arven tilfaldet en mand — og mændene går i hvert slægtled foran kvinderne — og denne efterlader sig mandlige linjer, ophører den fra stammemoderen udgående arvegang, idet denne sen bliver stammefader til en ny slægt efter de samme regler som den oprindelige «første erhverver».

Dersom nu en sådan ny stamme bliver talrig, så vil i virkeligheden alle sidelinjer og ældre kvindelinjer tabe enhver rimelig udsigt til arvefølgen og denne gå frem til altid ny slægter; men dersom den kun blomstrer i få slægtled og i enkelte linjer, vil ved dens afgang arvetallet

atter vende tilbage til den ældre hovedstamme og dens forgreninger, linje efter linje.

Kongelovens arvebestemmelser gør strax ved den første gennemlæsning et indtryk af forsynlighed og vederhæftighed, som udelukker enhver mistanke mod deres tilstrækkelighed eller tydelighed. Samme tanke gentages så ofte og så indtrængende, at man uvilkårlig beroliges med hensyn til den fremtid, der skal sikres ved disse lovregler. Og således har loven kunnet glæde sig ved et grundfæstet renommé gennem lange tider, som et monster på en udtemmende arvelov.

Efter hvad der i det foregående er fremsat, er denne ros tilvisse vel begrundet; men det udelukker ikke, at væsenlige tvivlsmål har været rejste imod den. Hvad der således er fremkommen af misforståelser og mistydninger, samler sig dog alt om det ene punkt, hvorvidt loven taler om de til enhver tid levende medlemmer af kongehuset eller den går ud fra en ubetinget gennemført repræsentationsret. I den henseende er misforståelserne lige så gamle som offenlighedens kendskab til loven.

N. P. Sibbern oversætter (1716) kongelovens art. 32 således: «sollte er (der letzte König) aber keine lebendige Princeszinnen nachlassen, so soll diejenige Pr. von Geblüte etc.», eller på latin: «quod si nec filias relinqvat superstites, ea princeps sangvinis etc.». Her har den danske text: «lader han da heller ingen døtre efter sig», koncepten: «nulla relicta filia» —. Det indskudte ord «lebendig», «superstites», indeholder her den hele misforståelse, der senere sættes i system. At art. 33 hos Sibbern som det næste led i arvefølgen sætter «proxima agnata», medens

Schumacher har det modsatte: «non existente agnata, cognata proxima succedit», viser at hele anlæget her er misforstået.

Det såkaldte Sverdrupske grundlovsudkast hviler på den samme misforståelse. «Har den sidste konge, hedder det her, ingen beslægtede af mandkøn på sværdsiden, da arver hans egen datter tronen. Har han ingen datter, da arver agnaternes døtre. Ere ingen sådanne til, da arver kognaternes sonner og tilsidst kognaternes døtre»¹⁾. Her forstås der åbenbart det samme ved «agnaternes døtre» og «kognater»; thi ellers ville der slet ingen plads blive til de første kognater i almindelig forstand (de kvindelige agnaters born). Koncipisten har da tænkt sig det som Sibbern: først kommer en agnata, hvis en sådan er til; hvis ikke, en cognatus; er heller ikke nogen sådan til, en cognata.

Det er dog først Scheele, som har forsøgt nærmere at eftervise berettigelsen af en sådan eller lignende opfattelse. Hans tankegang er følgende.

Man misforstår kongeloven, når man går ud fra, at den kun kender modsætningen mellem agnater og kognater helt i almindelighed, således at det første kun indbefatter sværdsiden, mand af mand, det andet kvinderne og deres afkom; den skelner tværtimod tydeligt nok mellem agnati, agnatæ og kognater (af begge kon). Således strax i art. 27: «imedens mand af mand (agnatus) er tilovers, skal hverken kvinde af mand (agnata), ej heller mand eller kvinde af kvinde (kognater) kaldes, og aldeles ingen af mødrenestammen kronen arve, sålænge på fædrenestammen nogen livsarving findes, så at endog kvinde af mand

---

¹⁾ Y. Nielsen, Bidrag til Norges historie i 1814, I, 161.

(agnata) skal gange for mand af kvinde (cognatus)». Endvidere i art. 36: «kortelig, mand af mand går først for kvinde af mand, og siden kvinde af mand går for mand og kvinde af kvinde». — Meningen heraf er, efter Scheele, at først skal alle levende agnati have et ubetinget fortrin for alle kvinder og kvinders afkom, derpå den nærmeste levende agnata på samme måde for alle kognater.

Dette fandt han yderligere bestyrket i 32—33, der efter hans opfattelse ligeledes skelnede mellem agnater og kognater og udtrykkelig anviste de sidste en plads efter den næste agnata («den prinsesse af blodet, som ham på fædrenestammen hører næst til»).

Scheele slutter sin bevisførelse med at henpege på det harmoniske i kongelovens anlæg, når hans opfattelse lægges til grund; de enkelte artiklers indhold bliver da følgende:

- 27—28, almindelige regler,
- 29—30, agnati,
- 31—32, agnatæ,
- 33—37, cognati og cognatæ,
- 38, postumi.

Imod Dr. Tabor, som holdt på kongelovens ubetingede repræsentationsret, bemærkede han, at denne ingensteds var udtalt, men at tværtimod den omstændighed, at den var påberåbt ved mansstammen, måtte tale mod dens gyldighed i almindelighed.

Det vil, efter hvad der foran er udviklet, ikke være vanskeligt af selve kongelovens ordlyd at tilbagevise Scheeles fortolkninger.

Der er først den ulempe ved dem, at de to formentlige beviser ikke viser det samme. Efter art. 27 og 36 skulde agnata altid gå forud for kognaterne, men efter 32

skulde nærmeste agnata folge den barnløse konge, og derefter hendes slægt, altså med forbigåelse af muligvis endnu levende andre agnatæ. Til dette sidste holdt Scheele sig, idet han gjorde gældende, at dersom Charlotte af Hessen overlevede Fredrik 7., vilde hun og hendes slægt erhverve tronen, altså med udelukkelse af Fredrik 6.'s detre, selv om disse overlevede hende; medens de derimod måtte foretrækkes for Charlottes børn, dersom hun ikke selv oplevede mandsstammens afgang. At det var en stor mislighed ved fortolkningen af art. 27, at den således dog kun fik relativ gyldighed, er en selvfolge, og det så meget mere, som det var dens formentlige bestemmelse, at alle agnatæ skulde foretrækkes for kognaterne, der lettest kunde modtage en rationel begrundelse.

Det forholder sig nemlig neppe således, som professor Larsen har påstået, at præsumptionen ubetinget er imod de kvindelige agnaters fortrinsret. »Den grund, siger han, ifølge hvilken man, med udelukkelse af kognater og kvindelige agnater i de nærmere linjer, kalder de mandlige agnater i de fjernere linjer til tronen, kan aldeles ikke komme i betragtning til fordel for de kvindelige agnater i modsætning til kognaterne, eftersom det jo er afgjort, at kronen ikke ved de kvindelige agnater kan bevares for mandsstammen, da kvindelige agnater kun ville skabe kognatiske linjer.«

Man savner her en nærmere angivelse af lovgiverens formentlige grund til at ville bevare mandsstammen fremfor kvindelinjerne. Den kan enten have været politisk eller personlig; rimeligvis var den begge dele. Politisk var det, som foran fremhævet, en fordel at have den agnatiske arvefølge, da den var gældende i kronens tyske lande (1665 ligeledes i Sønderjylland), altså vilde sikre deres

forbindelse med kongerigerne; personligt måtte første erhverver sætte pris på at bevare sin egen (fædrene-)slægt og sit våben så længe som muligt i den værdighed, han havde erhvervet. Men begge disse grunde kunde til en vis grad gøres gældende også for agnatæ. Den offentlige ret i Tyskland var ikke fremmed for den tanke at stede agnata til arv i len eller fideikommis, medens den udelukker kognaterne, og ingen kunde jo vide, om ikke Fredrik 3.'s mandsstamme kunde blive den længstlevende i huset Oldenborg og således engang i tiden komme til at sidde inde med hele dets arv. Det kunde da muligvis få betydning, om en agnata besteg tronen efter dens afgang, eller om man strax kom til kognaterne. Også personligt kunde det tænkes, at lovgiveren vilde lægge vægt herpå. Det forhold, at kongedøtre af hans slægt, fedte prinsesser af Danmark, kunde blive undersætter under en konge af fremmed oprindelse, måske af en ubetydelig slægt og ukendt med rigernes forhold, for ikke at sige fjendlig sindet (Fredrik 3.'s døtre blev kort efter lovede til Götторp og Sverig), kunde nok have noget afskrækkende for den mand, i hvis hånd det lå efter eget tykke at ordne den fremtidige arvefølge. Han kunde da foretrakke at bestemme, at ingen kognat kunde komme på tronen, så længe en kvinde af hans egen slægt endnu var i live. Det vilde kaste en forøget glans over ham som første erhverver af arveretten, om hans kongeskjold først kunde brydes over den sidste, være sig mand eller kvinde, som var født med dets mærke.

Anvendelsen af dette ræsonnement vanskeliggøres dog betydelig ved den indbyrdes modstrid mellem de to grader i agnatæ's fortrin. Lettest vilde det i hvert tilfælde falde, dersom alle agnatæ skulde gå forud for kognaterne, således

som også art. 27 efter Scheeles opfattelse udsiger, medens det idetmindste fra lovgiverens personlige standpunkt vilde tage sin vægt under den modsatte forudsætning. — Men vi fritages heldigvis for det hele dilemma, idet begge de formentlige beviser for de kvindelige agnaters fortrin viser sig at være illusoriske.

Hvad der siges i art. 27 (og 36), er nemlig ikke, at agnatae skal foretrækkes for kognater, men at de fra Fredrik 3.'s sønner nedstigende kvindelinjer skal gå forud for hans døtre og deres linjer. Hele bestemmelsen lyder nemlig på latin: «usqve adeo marium progenies fœmiarum stemmata excludit, ut etiam fœminæ ex maribus præcedant mares ex fœminis», hvad der på dansk er gengivet ved: «aldeles ingen af modenestammen (skal) kronen arve, så længe på fædrenestammen nogen livserving findes, så at endog kvinde af mand skal gange for mand af kvinde». I den senere extrakt er hele denne passus udeladt, da den i virkeligheden gentages i den følgende artikel i mere bestemte udtryk; havde den havt selvstændig betydning, måtte den selvfolgelig her have været medtagen.

Det må nu vistnok indrømmes, at den danske lovtext på dette sted bruger svævende udtryk, eller rettere sagt udtryk, som ikke er nædede til at få almindelig borgerret i sproget; lovgiveren burde have talt latin eller have forklaret sig nærmere på dansk. Imidlertid er meningen klar nok og den er også korrekt udtrykt. Modrenestammen betyder den del af arvehuset, som nedstiger fra første erhverver gennem en stammemoder, fædrenestammen den, hvis stammefader var hans son; de to udtryk svarer altså til det latinske: fœminarum stemmata og marium progenies. Udtykket «kvinde af mand skal gange for mand af kvinde», sigter da også til de bestemte steder i slægtregistret, hvor

slægt udskiller sig fra slægt, og skal ikke anvendes på hvert enkelt tilfælde. «Kvinde af mand» er (ligesom det latinske *feminæ ex maribus*) overgangen fra mandsstammen (sønnernes stammer) til kvindestammerne, medens omvendt «mand af kvinde» er de mandsstammer, som har deres oprindelse fra kongens egne døtre. Der ligger i den hele udtalelse intet om agnata's fortrin for cognatus.

Endnu tydeligere ses det af art. 36, hvor samme tanke gentages. Her skal uimodsigeligt ikke gives arve-regler, men kun gentages, at første erhververs æt falder i tre grupper: mand af mand, kvinde af mand, og mand og kvinde af kvinde. («Korteligen: mand af mand går først for kvinde af mand, og siden kvinde af mand går for mand og kvinde af kvinde.»)

Men falder dette bevis for agnata's fortrin således bort, så vilde, dersom det andet skulde vise sig mere holdbart, sagen forholdsvis stille sig gunstigere for Scheeles opfattelse; thi den vilde derved frigøres for det dilemma, der var den medfødt. Men heller ikke art. 32 udsiger i virkeligheden, hvad Scheele formodede. Forudsætningen for hans fortolkning var nemlig, at 32 gav arveregler for agnata, 33 derimod for kognaterne, men som vi har set, nævner 33 kun cognata (frænke og slægt). Der er altså ikke nogen modsætning, men en parallelisme; loven nævner en række kvinder som arvinger (*filia ultimi possessoris*, agnata, cognata, *filia nostra*) i en vis rækkefølge, men viser derved tilstrækkelig, at den ikke vil udpege den enkelte arving blandt de nulevende, men den stamme-moder, blandt hvis linjer arvingen skal sèges. Dermed falder hele Scheeles opfattelse bort som uholdbar.

Idet det imidlertid mislykkedes for professor Larsen at samle et fyldestgørende bevis mod denne indvending imod den

gængse opfattelse af kongeloven, fremgik der af hans undersøgelse nærmest en fuldstændig konfusion af spørgsmålet. At sandsynligheden, alt vel overvejet, var imod Scheele, fremgik tydeligt nok af hans deduktion; men denne havde dog så mange svage punkter og havde i så høj grad svækket tilliden til kongelovens tydelighed, at man nødvendigvis måtte ende med at erklære spørgsmålet for uløseligt efter hans præmisser. Vi skal nu i det enkelte følge ham på hans vej i forsvaret for sin anskuelse, den samme, som i det foregående er eftervist som den utvivlsomt rigtige.

Imod de kvindelige agnaters arveret taler da først den bestemmelse i art. 28, at efter mandsstammens afgang først de fra sonerne og derefter de fra døtrene nedstigende kvindelige linjer arver kronen, linje efter linje. Dette udtryk synes at udelukke et spring til en fjernere linje, fordi en nærmere ikke har sin stammemoder i live¹⁾.

Vistnok forholder dette sig således, men noget egenligt bevis indeholder det dog ikke. Det er notorisk, at mændene bryder linjernes orden, således som disse ellers skulde følge, og hvis der i det foregående var givet en almindelig bestemmelse om agnatæ's fortrin, således som Scheele forudsætter, vilde dette forbehold meget vel her kunne være taget; det er jo netop linjernes folgeorden, som i det følgende nærmere præciseres, og også her finder Scheele sin tanke stadfæstet i de brugte udtryk.

Som anden grund anfører prof. Larsen, at art. 31 efter den mandlige slægt kalder den sidste konges sønners døtre og deres linjer, om nogen findes, hvis ikke, da hans egne døtre, først den ældste og hendes nedstigende

---

¹⁾ J. E. Larsen, Statsretlige foredrag og afhandlinger efter 1848, s. 29 fl.

linjer, siden de andre og deres nedstigende linjer o. s. v.: «Her kaldes altså ikke blot døtrene, men også de af dem stiftede linjer, til sukcession i den orden, som repræsentationsretten giver linjerne, og denne følgeorden er udtrykkeligen ikkun gjort afhængig deraf, at den mandlige slægt af sværdsiden er uddød, og ikke tillige deraf, at der ingen kvindelig agnat existerer.»

Også dette forholder sig ganske rigtigt, men det beviser heller intet. At de nævnte døtres linjer har repræsentationsret, bestrides jo netop og kan altså ikke forudsættes. Den næste artikel begynder: «lader han da heller ingen døtre efter sig», hvad der jo nærmest tyder på, at hun ved hans død skal være i live for at udelukke «den næste prinsesse af blodet».

Af større vægt er Larsens tredje grund, den nemlig, at efter art. 34 sønnernes hele slægt skal være uddød, før kong Fredrik 3.'s egne døtre kan komme til arven, skønt de dog selv uimodsigtigt er agnatae. Hvis altså nogen af disse døtre havde overlevet ikke blot deres brodre, men også disses eventuelle døtre, medens der ingen sønner var, så ville 32 komme i modstrid med 34, idet efter den sidste hine døtres børn skulde gå forud for deres bedstefaders sostre, medens 32 vilde give disse fortrinet som agnatae.

Fejlen ved dette bevis er den, at det går ud fra, hvad Larsens hele behandling af loven grundig har rystet: tilliden til dens gennemskuelige klarhed og folgerigtighed. En modsigelse som den påpegede må selvfølgelig ikke kunne indsnige sig i et noje og modent gennemtænkt lovarbejde; men indeholdes der virkelig så store unojagtigheder i kongeloven, som Larsen tror at finde, så falder ethvert bevis fra en mulig modsigelse som denne bort af

sig selv; thi at Fredrik 3. ikke gik ud fra eller vilde gå ud fra, at hans døtre skulde overleve hele hans mandsstamme og dens døtre, er klart nok. En sådan modsigelse vilde i alle tilfælde henhøre til de let tilgivelige forsyndelser mod theoretisk nøjagtighed.

Det må således formentlig indrømmes, at disse tre beviser nærmest kun er sandsynlighedsbeviser for den ældre af Schlegel hævdede opfattelse. Det må komme til at bero på den vægt, med hvilken Scheeles argumenter tilbagevises, i hvor vidt Larsen skal kunne hævde denne opfattelses berettigelse.

Med foje gør han da først opmærksom på den modsigelse, Scheele gør sig skyldig i ved ud af art. 27 at bevise alle kvindelige agnaters forret, og af 32 kun den nærmestes blandt dem, som er i live. Men han tager fejl, når han kalder det en «hovederindring», der kun trænger til nærmere støtte i bemærkninger mod de enkelte beviser. Er nemlig modsigelsen i de to bestemmelser uløselig, da ligger det dog foreløbig nærmere at antage, at den ene er fejlagtig og den anden rigtig, end at de begge skulde være fejlagtige. Borttager man altså det logiske grundlag for den ene uden at kunne rokke den anden, har man i virkeligheden bidraget væsenlig til at støtte denne ved at berøve den en farlig medbejler.

Larsen vender sig først imod art. 27 og Scheeles forståelse af udtrykket: «kvinde af mand går for mand af kvinde». Han fremsætter her den formentlig ene rigtige forklaring, men han gør det på en sådan måde, at der derved afstedkommes uoverstigelige vanskeligheder på andre punkter. ««Fædrenestammen» og «modrenestammen», siger han, som forekommer i slutningen af art. 27, betyder ingenlunde det samme som agnater og kognater; men

fædrenestammen er de fra Fredrik 3.'s sonner og mødrerne-stammen de fra hans døtre nedstigende linjer.¹⁾ Anden-steds går han nærmere ind herpå. «Foreløbigen må kongelovens særegne sprogbrug noje mærkes. Således betegne udtrykkene fædrenestamme o.s.v. — — Endog «sværdsiden», hvorved man ellers altid plejer at betegne de mandlige agnaters linje, synes at være taget i en lignende omfattende betydning som fædrenestammen; jfr. art. 28, 31 og 36¹⁾.»

Denne beskyldning mod Peder Schumachers danske lovtext træffer langt ud over målet. Hvad for det første «sværdsiden» angår, da bruges det overalt i den almindelig vedtagne betydning, ligesom det på de angivne steder gengiver det latinske mares ex maribus. Ved fædrene-stammen er der den mærkelighed, at det ikke har sit tilsvarende på latin, det indskydes på dansk til nærmere betegnelse. Klarest fremtræder det i artikel 32, hvor det latinske agnata gengives ved «prinsesse af blodet, som ham på fædrenestammen hører næst til». Her ligger op-rindelsen klart for; den sidste konge og den kvinde, som kaldes, skal høre hinanden til på fædrenestammen, de skal med andre ord være af samme fædrenestamme, d. e. agnater.

I 28 siges da videre, at når regeringen engang til-falder kvindekjønnet, «da træde først frem de af os på fædrenestammen ved sønnerne nedstigende kvindelinjer, og derefter omsider de, som af os på mødrerenestammen ved døtrene nedstige». Latinen har her kun per filios og per filias, så stammerne er kun tilføjede til yderligere tydelig-gorelse. Tanken er da også aldeles den samme som i

---

¹⁾) Anf. st. s. 33, 26 fl.

det forrige tilfælde: «de kvindelinjer, som (d. e. hvis stammemødre) har deres fædreneslægt i kongehuset», som er kongernes agnatæ, og de kvindelinjer, som gennem deres mødreneslægt hører til huset. Selvfølgelig er der herved set bort fra, at strængt taget lovgiverens døtre står i samme slægtskabsforhold som alle senere kongedøtre; loven vil have et skelnemærke imellem dem og lader derfor «stammen» praktisk taget først begynde ved bornene, «første erhververs» sonner og døtre. Men på selv samme måde må det da forklares, at koncipisten i art. 27 har udvidet betegnelsen «fædrenestammen» til disse kvindelinjers fjerneste efterslægt; det er en konsekvens, som ikke er vanskelig at forstå fra lovgiverens standpunkt, ved den hele slægts udspring. Noget ganske andet vilde det være, om man ville tage dette som ordets egenlige betydning, der kan oversøres på dets forekomst andre steder, så det altså overalt skulle betyde henholdsvis sonnernes og døtrenes efterkommere. Dette vilde jo helt stride mod ordenes dannelse og almindelige betydning: «fædrenestamme» peger tilbage til oprindelsen, ikke fremad til efterslægten.

Medens denne mistydning af ordets mening, som vi snart vil få at se, har sine meget mislige følger, er det af mindre betydning, at Larsen giver en højst uklar udtydning af de sidste ord i art. 27: «Det er blot som en konsekvens heraf tilfojet, siger han, at «endog kvinde af mand skal gange for mand af kvinde», og disse udtryk synes således kun at skulle tilkendegive, at den kvinde, som hører til Fredrik 3.'s sonnelinje, eller den hele kvindelinje, som er stiftet af mand, skal foretrækkes for de mandlige kognater i de linjer, som er stiftede af kvinde eller konge Fredrik 3.'s døtre. Vistnok er dette

uheldigt affattet, da disse udtryk her er tagne i en anden bemærkelse end den almindelige, hvori de forekommer få linjer foran, men de øvrige tydelige hovedbestemmelser i loven synes dog ikke derved at burde kunne rokkes¹⁾."

Det er åbenbart, at forfatteren heller ikke her har søgt efter talemådens naturlige oprindelse, men holder sig til den barokke modsætning mellem betydning i almindelighed og på dette sted. Kongeloven har ikke selv forslydt dette, thi den bruger den ene gang efter den anden ordet «mand» og «kvinde» særlig om de personer, som stifter linjer, og i denne betydning må det tages her. «Kvinde af mand» er da ikke enhver senere kvinde af mandstammens afkom eller alle disse kvinder tilsammen, men det er en kvinde (og hendes linje), som nedstammer fra sværdsiden, medens «mand af kvinde» er en mand (og hans linje) af Fredrik 3.'s døtres slægt. Denne mangel på skarphed i opfattelsen af det sproglige fremhæves her kun, fordi den får så megen betydning i det før fremhævede tilfælde.

Må det imidlertid siges, at professor Larsen, til trods for manglerne ved hans grundes overbevisende forståelighed, har godtgjort, at kongeloven ikke i art. 27 forbeholder agnata et ubetinget fortrin for kognaterne, så fremtræder Scheeles påstand på, at det efter art. 32 er forbeholdt den nærmeste levende agnata, med des større vægt, befriet for modsigelsen i art. 27. Og her lider da også i virkeligheden Larsens bevisførelse et fuldstændigt skibbrud.

Han begynder med selv at anføre, hvad der taler for Scheeles påstand. «Art. 32 kalder, hedder det, når den sidste konge ingen døtre efterlader sig, den prinsesse

---

¹⁾ Anf. st. s. 33.

af blodet til arv, som på fædrenestammen hører kongen næst til, uden at omtale døtres afkom, og først derefter nævner art. 33 de fra Fredrik 3.'s sønner nedstigende kvindelinjer, hvoraf altså meningen kunde siges at måtte være, at når mandsstammen var uddød, skulde først kaldes den sidste konges sønnedatter og døtre, art. 31, dernæst i mangel af så nær beslægtede agnater den derefter nærmeste kvindelige agnat, art. 32, og endelig, når ingen kvindelige agnater existerede, de til Fredrik 3.'s sønners linjer henhørende kognater, art. 33. Denne sidste artikel synes derhos ved en modsat fortolkning både at blive overflødig og urigtig; overflødig, fordi alle de personer, som hører under dens bud, allerede også er indbefattede under de kvindelige agnaters linjer eller afkom, som nævnes i de tvende foregående artikler, og art. 33 vilde altså for så vidt ikke bestemme andet eller mere end disse artikler, hvis disse allerede uden nogen indskrænkning havde kaldet slige kognater til arv; og urigtig, fordi de personer, som artiklen nævner, da ikke skulde arve dernæst, d. e. efter de i de foregående artikler nævnte personer, men mellem disse og fremfor disse efter det fortrin, som kunde tilkomme den linje, hvortil de hørte; således skulde f. ex. den sidste kongesøns datterson eller datterdatter, som indbefattes under art. 33, da ikke arve næst efter kongens døtre og andre kvindelige agnater, men fremfor disse som deres morsfaders repræsentanter.»

Herimod bemærker nu Larsen selv følgende: «Hvad art. 32 angår, da kan det for det første meget vel antages, at der ved »døtre« er ment ikke blot disse selv, men som noget, der forstod sig af sig selv efter den foregående artikel, også deres linjer eller afkom. Når man dernæst

vil have, at »prinsesse af blodet, som ham på fædrene-stammen hører næst til«, skal betyde den efter kongens datter nærmeste kvindelige agnat, da stemmer dette ikke med kongelovens øvrige eller artiklens egen sprogbrug. Denne betydning ligger nemlig hverken i udtrykkene »pr. af blodet«, som artiklen selv viser, da den forudsætter, at der også kan gives pr. af blodet på mødrenestammen; og ej heller i det tilføjede »på fædrenestammen«, der kun betyder Fredrik 3.'s sønners descendenter, både agnater og kognater. Og endelig vil art. 33, selv når den forstās på den (foran) fremstillede måde, dog indeholde en åbenbar urigtighed, idet den kun kalder en kvindesperson som arveberettiget, uagtet der i det forudsatte tilfælde meget vel kan eksistere en mandsperson, som er nærmere, thi også mellem flere kognater, der er seskende, skal broder altid foretrækkes for soster. Hvis f. ex. ved den nuværende mandsstammes ophør også de kvindelige agnater vare uddøde, vilde uden alt spørgsmål prinsesse Charlottes ældste datter være den næste frænke og slægt, som betegnes i art. 33; men det er efter andre tydelige tilkendegivelser i kongeloven (28, 30, 34) aldeles utvivlsomt, at prinsesse Charlottes søn dog i så fald skulde foretrækkes for enhver af døtrene. — Det synes således at måtte erkendes, at kongelovens koncipist ved at ville exemplelvis udvikle anvendelsen af de almindelige regler, er faret noget vild ved affattelsen af art. 32 og 33, og disse artikler er vistnok ingenlunde af den beskaffenhed, at de kan omstøde de klare bestemmelser, som loven på de andre steder har fremsat¹⁾.»

Det synes mærkeligt, at den tanke ikke er falden

---

¹⁾) Anf. st. s. 31, 33 fl.

prof. Larsen ind, at han her har ophobet en sådan række modsigelser, tildels meningsloshed, at præsumptionen absolut må blive for, at det er ham, der misforstår, ikke Griffenfeld, der forvøvler sig. Larsen går ud fra, at art. 32 og 33 omhandler de selvsamme personer, nemlig kvinderne af sønnernes stammer; 32 er ikke indskrænket til agnatæ, 33 gælder også prinsesse Charlottes døtre, ja den sidste konges descendenter.

Under denne forudsætning falder loven altså pludselig ud fra sin skarpsindige gang gennem de kommende tiders muligheder for at gentage en enkelt artikels indhold med andre ord og at udtale, at dette skal indtræde efter det foregående (det samme)! Det kan man vel næppe kalde «at fare noget vild ved affattelsen», det er at forudsætte en meningsleshed.

Dernæst falder prof. L. pludselig selv ned til det af ham så stærkt bestridte standpunkt, at loven giver sig af med at udpege individer istedenfor linjer. Ud fra denne forudsætning vender han sig endog polemisk imod loven og bebrejder den, at den glemmer, at der længere ude i slægten også kan være mænd og at disse burde været nævnte. Konsekvent måtte han jo iovrigt kræeve det samme i art. 32, når dens omfang skal være den samme. Selvfølgelig kræver han dog ikke dette, da han meget vel indser, at de to artikler fornuftigtvis må betegne forskellige kredse af arvinger, om ikke for andet, så for det «dernæst», som forbinder dem; men han mistivler om at kunne finde det afgørende i modsætningen og mener da, at det er koncipisten, som er skyld deri.

En noget ædrueligere kritik ville her have kunnet retlede ham, selv om det selvfølgelig er langt lettere nu at se sammenhængen med den latinske text for øje. Først

burde han da ikke have ladet sig vildlede af ordet «fædrenestamme» og have lukket øjet for, at der ved dette udtryk i art. 32 nødvendigvis må tænkes på agnata, således som Scheele rigtig havde forstået det. Dernæst burde han ikke have forargedes over ordet «frænke» som en unejagtighed eller forglemmelse, men, da han engang var blevet opmærksom på denne ejendommelighed (den var undgået ham i hans forelæsninger før 1848 og heller ikke bemærket af Scheele), burde han have set, at dette rummelige ord her blev et nødvendigt mellemled mellem sidste konges agnata og første erhververs datter. Hele artiklens ordlyd viser, at det forholder sig således. Han vilde da ikke have behøvet at opgive sin opfattelse af repræsentationsretten eller sin tro på lovgiverens evne til at kunne holde de simpleste ting ude fra hinanden.

Der er vistnok god grund til at ansé det for et held, at de to modsatte fortolkninger af kongelovens arveregler ikke til sin tid kom offentlig frem, så striden mellem dem skulde have været udkämpet med så lidet fyldestgørende våben.

Som der fortælles, at Peder Schumacher først vandt kongens yndest ved at skrive et nyt udkast til et diplomatisk aktstykke, således kan der ingen tvivl være om, at han jo i høj grad befæstede sig i denne yndest ved sit nye udkast til en kongelov. Sammenlignet med det ældre¹⁾, som dog uden tvivl var frugten af de mest erfarne rådgiveres samarbejde, betegner det et overordenligt fremskridt. Tanken i det, lovgiverens ønske med hensyn til arvefølgens ordning, er den samme, men hvad der i Schu-

---

¹⁾ Se Kongeloven og dens forhistorie, s. 33 ff.

machers udkast er klart gennemtænkt og anordnet i sine mindste enkeltheder, det er i det tidligere kun løst skitseret. Mange tvivlsmål måtte kunne rejses imod disse regler, ja de vilde endog på næsten de fleste afgørende punkter kunne drages til forskellige sider. Således bestemmes det, at efter mandsstammens afgang den kvinde skal være dronning, som er den sidst afdøde mand nærmest «i blod og efter denne lovs bestemmelse». Skal nu her sønedatteren eller datteren gå forud? For mandsstammens vedkommende hævdes repræsentationsretten, men vil den her kunne gøres gældende? Schumacher afgør spørgsmålet, der måske slet ikke er faldet den tidligere koncipist ind, ved en udtrykkelig fremhævelse af sønedatteren.

Der bestemmes derpå tydeligt, at mellem søstre alderen gør udslaget, ikke blot for dem, men også for deres børn, så den yngre søsters son skal stå tilbage for den ældres datter, medens derimod i hvert enkelt søskende-hold kennet atter skal gøres gældende.

Loven vender sig derpå til de tilfælde, da sidste mands nedstigende slægt er uddød og man må gå til «cognatæ a latere». Her bestemmes da, at repræsentationsretten altid noje skal tages i acht, således at den kvinde, som kommer af en mand (*retro in stirpe a mare oriunda*), skal gå forud for cognata a femina, om denne end er ældre og nærmere i grad beslægtet med den sidste dronning. Hvorledes man i det enkelte vilde have klaret denne arvefølge, er vanskeligt at forstå; det ser næsten ud, som om der efter mandsstammens afgang kun kunde tænkes dronninger. Hovedreglen, som skal sammenfatte det hele, bidrager ikke til yderligere klarhed: efter enhver konges eller dronnings død kommer den, som var den

afdøde nærmest i orden og slægt. Fremkomsten af en ny mandsstamme er ikke forudsat som mulig.

Som det synes var det først efter mange betænkeligheder at kong Fredrik 3. kasserede sit testamente for at oprette et nyt; der lå flere år imellem. Schunachers system var imidlertid udviklet til den yderste nojagtighed, og selv hans formulering af enevældens theorier var langt skarpere og sikrere end den tidligere. Hvorvidt han her var rådgiver eller kun tjener, vides der intet om; har han selv havt nogen del i den tanke, at landets stænder skulde fuldstændig udelukkes fra al deltagelse i styrelsen af deres anliggender og miste enhver garanti for domstolenes uafhængighed og den personlige sikkerhed, da har han jo selv hårdere end nogen anden måttet bøde derfor. Som skarpsindig retslærd har han i kongeloven sat sig et varigt mindesmærke.

Dette gælder da først og forneimmeligt lovens oprindelige latinske form. Hvert enkelt lille afsnit fremtræder her med en klarhed og en udtømmende nojagtighed, der er lige langt fra pedantisk vidtleftighed og orakelmæssig korthed. Der gives fuld og tydelig besked på, hvad lovgiveren har villet i hvert enkelt tilfælde, og han skyr ingen gentagelse for at forebygge misforståelser; men hvad der således skal siges, siges ikke des mindre med få ord og i lette, ofte elegante og skønne vendinger.

Det var en ikke let opgave at oversætte denne lovtext på dansk. Modersmålet havde ikke disse exakte udtryk, hvis betydning var alle nærværende, det var tungt i sine omskrivninger og uøvet i sin sætningsbygning. Schunacher måtte selv være betænkt på at danne ord og talemåder, som kunde gengive det almindelige retssprogs videnskabelige begreber.

Disse vanskeligheder er vistnok tilstrækkelige til at forklare, at selv skarpsindige mænd omsider fór vild i kongelovens fortolkning. Der fulgte den et mærkeligt uheld i så henseende. Affattet på latin egnede den sig fortrinlig til sit øjemed, at være en international lov bog for alle de slægter, som efterhånden vilde fremgå af det danske kongehus. Men så blev det bestemt at lade den komme offentlig frem som en dansk lov og gøre den tilgængelig for alle undersætterne. Hvad den herved tabte i teknisk sikkerhed, vilde den vinde ved at blive diskuteret, kommenteret og bearbejdet. Dens arveregler vilde blive drosfede og juristerne vilde sætte den i et videnskabeligt system.

Men intet af dette skete; loven blev tværtimod liggende som en hemmelighed, indtil alle de var døde, som kendte dens oprindelse og ville have kunnet give en autentisk fortolkning af dens danske udtryk. Den latinske text opbevaredes vel som en kuriositet, men ingen lagde mærke til dens betydning for lovens fortolkning. —

Af lovgiveren, kong Fredrik 3., giver kongeloven det samme billede, som det vi kender af hans historie. Det er en magtkær og selvgod mand, som tror, at det vil være og blive godt, når kun én mand bestandig har magt til at råde for alt. Men det er tillige en patriotisk mand, som sætter fædrelandets tavv højt. Den arvefølge, han fastsætter, er derfor ikke så meget beregnet på at bevare hans navn og våben, som at sikre rigerne en tryg fremtid, afskære al anledning til tvist og tvivl og i øvrigt lade forsynet råde. Det opstilles derfor som en ubredelig grundsætning, at hverken rigerne eller de tilliggende lande må deles, og som betingelse for kongedømmets tiltrædelse

stilles det at bekende sig til rigernes religion og tage stadigt ophold i dem.

Som enhver pludselig statsomvæltning skød den af Fredrik 3. iværksatte over målet. Man måtte se at komme bort fra de alt for flydende forhold, under hvilke statsstyrelsen, lovgivningen, den dømmende myndighed, skattemyrdelsen og statshusholdningen, tronfølgen, — kort, hele det offentlige liv bevægede sig i traditionelle, men ubestemte og uberegnelige former. Så faldt man til den modsatte yderlighed: der skulle aldrig kunne savnes en øjeblikkelig afgørelse af ethvert somhelst spørgsmål; tronen skulle aldrig kunne være ledig, og når den beklædtes af en kun 13årig dreng eller pige, skulle af denne ene person al lovgivning kunne foretages, enhver retskendelse fældes og enhver statsbeslutning fattes med utfivlsom og øjeblikkelig retsvirkning. Med hensyn til arvefølgen toges der intet hensyn til de mange uberegnelige forhold, der kunde intræde. Med en noget større tillid til fremtiden vilde kong Fredrik 3. have kunnet overlade det til den sidste mand af slægten at udnævne sin efterfolger blandt de nærmeste frænder, således som han overlod det til enhver døende konge at ordne formynderskabet for en umyndig arving; det vilde kunne blive af den største betydning for bevarelsen af alle kongens lande eller for erhvervelsen af andre. Men frygt for fremtidens usikkerhed overvejede, som det synes, alle andre hensyn. Kongeloven skulle være en forfatningslov og en arvelov for alle tider; det er den store svaghed, overfor hvilken al dens skarpsindighed og forsynlighed er blevet til skamme.

Tillæg.**I. Kongelovens arveregler.**

(Det latinske udkast og den danske lovtext.)

27. Ita nunc¹⁾, qvo ordine sperare uniuique Imperium lieeat, paucis indicabimus. Primo igitur ante omnes Mascula proles legitimo thoro et justo matrimonio suscepta æterna serie in Imperium succedito, et quamdiu Mares ex Maribus superstites, tamdiu neqve Fœminæ ex Maribus neqve Mares aut Fœminæ ex Fœminis ad Imperium²⁾ ullo prætextu vocantur; et usqve adeo Marium progenies Fœminarum stammata excludit, ut etiam Fœminæ ex Maribus præcedant Mares ex Fœminis.

28. In successione rite designanda linearum ratio habetor, ita ut ob ætatem nunquam transeat de linea in lineam, sed filius statim subeat in locum patris, et quamdiu in prima masculæ stirpis linea masculus ex masculo superstes,

27. Saa ville Vi nu, all tvist og striid at forekomme og at affverge, korteligen her anordne, i huad rad og paa huad maade og manneer Een effter anden i sin tid Arffveligen udj Regieringen haffver at succedere. Skall derfor Sverdsiden udj rett lowlig Egteskab afflet altid først Arffvesuccessionen udj Regieringen tillhøre, og imedens Mand aff Mand er tilloffvers, saa lenge skall huercken Qvinde aff Mand ey heller Mand eller Qvinde aff Qvinde kaldes, og aldeelis ingen af MørneStammen Kroen arffve, saa lenge paa FæderneStammen nogen LifsArffving findes, saa at end och Qvinde aff Mand skall gange for Mand aff Qvinde.

28. Skall og i Arffvetallets Rad at mercke alt Linierne nøye tages i acht, saa at der icke for Alderens skyld springes aff Linie i Linie, mens Sønnen træder strax i Faderens sted, og imedens udj den første Mannlige Linie nogen Mands-

¹⁾ Tilskrevet: tempestive dissidiis omnibus obviam ituri.

²⁾ Rettet til: Regnorum horum successionem.

ex secunda linea nemo ad sceptrum vocetur, et sic deinceps linea post lineam. Deficiente demum lineali successione agnatica linealem cognaticam substituimus. Cumque ita ad feminum sexum Imperium rerumque summa devolvitur, primo foemineæ lineaæ, qvarum a Nobis per Filios nostros stemma descendit, et tandem, his deficienibus, ad ultimum, qvæ a Nobis per Filias nostras stemma deducunt, succedunto, linea post lineam, PRIMOGENITURÆ æternum observato jure, ita quidem ut MARES ex Maribus semper antecedant, ac masculo sexui sua perpetuo prærogativa constet, et deinde inter pares eodem lineaæ et sexus jure MAIOR NATU semper MINOREM præcedat.

29. Ac ut omnia ita clare et perspicue ob oculos ponantur, ut nemo deinceps ulla veri specie obscuriorum ambiguitatem verborum in hæc LEGIS REGLAE parte causari possit, Nos LIBERORUM nostrorum nominiibus singulatim appositis, velut exemplo, rem totam illustrabimus: Qvandocunque igitur DEO ita visum, ut hanc tot vicesitudinibus fortunæ obnoxiam coronam cum æterna illa et cœlesti commutemus,

Persohn findes, skall den anden Mannlige Linie intet kunde arfve, og saa fremdeelis Linie efter Linie. Naar da endeligen Arffvesuccessionen udj Regieringen till Qvindekiønnet falder, da traede først frem de aff Os paa Færnestammen ved Sønnerne needstigende QvindeLinier og derefter omsider de, som aff Os paa MørneStammen ved Døttrene needstige, alt Linie efter Linie, Een efter anden, og Førsteføddes Rett altid taget i acht, saa at, korteligen, Sverdsiden altid gaar for, de Mannlige Linier altid først, og saa blant dem, som ere lige i Linie og Kiøn, den Eldere stedse foregaar den yngere og niuder Førstefødis Rett.

29. Og paa det at jo alting saa klart maa for øyne stilles, at ingen i fremtiden med nogen billigheds skin skal kunde forevende nogen tvistige ords vanskelighed i denne KongeLowens forordning, da ville Vi den med Voris eygen Kongelige Børns naffne i sær, saasom til Exempel, forklare. Naar Vi derfor efter Guds willie og behag denne Jordiske Krone imod den evige og himmelske afflegge og forbytte, da skall danmar-

Tillæg.**I. Kongelovens arveregler.**

(Det latinske udkast og den danske lovtext.)

27. Ita nunc¹⁾, qvo ordine sperare uniuique Imperium lieeat, paucis indicabimus. Primo igitur ante omnes Mascula proles legitimo thoro et justo matrimonio suscepta æterna serie in Imperium succedito, et quamdiu Mares ex Maribus superstites, tamdiu neqve Fœminæ ex Maribus neqve Mares aut Fœminæ ex Fœminis ad Imperium²⁾ ullo prætextu vocantur; et usqve adeo Marium progenies Fœminarum stammata excludit, ut etiam Fœminæ ex Maribus præcedant Mares ex Fœminis.

28. In successione rite designanda linearum ratio habetor, ita ut ob ætatem nunquam transeat de linea in lineam, sed filius statim subeat in locum patris, et quamdiu in prima masculæ stirpis linea masculus ex masculo superstes,

27. Saa ville Vi nu, all tvist og striid at forekomme og at affverge, korteligen her anordne, i huad rad og paa huad maade og manneer Een effter anden i sin tid Arffveligen udj Regieringen haffver at succedere. Skall derfor Sverdsiden udj rett lowlig Egteskab afflet altid først Arffvesuccessionen udj Regieringen tillhøre, og imedens Mand aff Mand er tilloffvers, saa lenge skall huercken Qvinde aff Mand ey heller Mand eller Qvinde aff Qvinde kaldes, og aldeelis ingen af MørneStammen Kroen arffve, saa lenge paa FæderneStammen nogen LifsArffving findes, saa at end och Qvinde aff Mand skall gange for Mand aff Qvinde.

28. Skall og i Arffvetallets Rad at mercke alt Linierne nøye tages i acht, saa at der icke for Alderens skyld springes aff Linie i Linie, mens Sønnen træder strax i Faderens sted, og imedens udj den første Mannlige Linie nogen Mands-

¹⁾ Tilskrevet: tempestive dissidiis omnibus obviam ituri.

²⁾ Rettet til: Regnorum horum successionem.

ex secunda linea nemo ad sceptrum vocetur, et sic deinceps linea post lineam. Deficiente demum lineali successione agnatica linealem cognaticam substituimus. Cumque ita ad feminum sexum Imperium rerumque summa devolvitur, primo foemineæ lineaæ, qvarum a Nobis per Filios nostros stemma descendit, et tandem, his deficienibus, ad ultimum, qvæ a Nobis per Filias nostras stemma deducunt, succedunto, linea post lineam, PRIMOGENITURÆ æternum observato jure, ita quidem ut MARES ex Maribus semper antecedant, ac masculo sexui sua perpetuo prærogativa constet, et deinde inter pares eodem lineaæ et sexus jure MAIOR NATU semper MINOREM præcedat.

29. Ac ut omnia ita clare et perspicue ob oculos ponantur, ut nemo deinceps ulla veri specie obscuriorum ambiguitatem verborum in hæc LEGIS REGLAE parte causari possit, Nos LIBERORUM nostrorum nominiibus singulatim appositis, velut exemplo, rem totam illustrabimus: Qvandocunque igitur DEO ita visum, ut hanc tot vicesitudinibus fortunæ obnoxiam coronam cum æterna illa et cœlesti commutemus,

Persohn findes, skall den anden Mannlige Linie intet kunde arfve, og saa fremdeelis Linie efter Linie. Naar da endeligen Arffvesuccessionen udj Regieringen till Qvindekiønnet falder, da traede først frem de aff Os paa Færnestammen ved Sønnerne needstigende QvindeLinier og derefter omsider de, som aff Os paa MørneStammen ved Døttrene needstige, alt Linie efter Linie, Een efter anden, og Førsteføddes Rett altid taget i acht, saa at, korteligen, Sverdsiden altid gaar for, de Mannlige Linier altid først, og saa blant dem, som ere lige i Linie og Kiøn, den Eldere stedse foregaar den yngere og niuder Førstefødis Rett.

29. Og paa det at jo alting saa klart maa for øyne stilles, at ingen i fremtiden med nogen billigheds skin skal kunde forevende nogen tvistige ords vanskelighed i denne KongeLowens forordning, da ville Vi den med Voris eygen Kongelige Børns naffne i sær, saasom til Exempel, forklare. Naar Vi derfor efter Guds willie og behag denne Jordiske Krone imod den evige og himmelske afflegge og forbytte, da skall danmar-

Filius noster natu maximus Princeps CHRISTIANUS supremi hujus nostri et absoluti Imperii Regnorum cunctarumque ditionum rerumque adeo ac fortunarum nostrarum omnium ex asse hæres esto, adeo quidem, ut quamdiu in descendantibus ab eo Masculæ stirpis lineis (etiamsi fortassis humanitus Ei quid acciderit, antequam Imperii hereditas ipsi obvenerit) Masculus superstes, neque Princeps GEORGIUS ejusve lineæ neque ejus sorores earumve lineæ ullam vel minimam horum Regnorum ditionumque nostrarum portionem petere possint.

30. Exstineta demum omni mascula prole Principis CHRISTIANI secundus noster Filius Princeps GEORGIUS et descendens ab Eo mascula progenies in absoluti hujus nostri Imperii plenum et indivisum Jus succedito, modo quo ante dictum, linea post lineam, masculus post masculum, observata inter pares eodem lineæ et sexus privilegio ætatis prærogativa, ita ut semper MAIOR frater minorem præcedat, quamvis ille

ckes og Norges og alle Vore Landes fuldkomne, ubundne, høyestfuldmægtige Eenevolds-Kongedømme og herskab Voris Førstefødde Søn Printz Christian arffveligen tillhøre, saa at, saa lenge udj de aff hannem needstigende Mannlige Linier (enddog hand sielf kunde være ved døden affgangen, førend Arffve-successionen udj Regieringen hannem virckligen vaar hiembalden) nogen Mannlig Arffving findes, skall huercken Printz Georg og hans Linier eller hans Systre og deris Linier den allerringeste part aff Vore Riger og Lande arfve.

30. Er da den Manlige Slegt aff Printz Christians Sønner og Sønnesønner udj tusinde Leed uddød, da træde først frem Voris anden Sons Printz Georgs Manlige Linier og besidde Vore Rigers og Landes Eenevolds Kongedømmes magt till ævindelig arff, alting uskiftet og udeelt, som før er sagt, alt Een efter anden, Mand efter Mand, Linie efter Linie, imedens Mand aff Mand er tilløvers, Alderen taget i acht aleene blant dem, som ere lige i samme Linie og Køn, saa at den Eldere Broder altid foredrages den yngre, om end-

ex secunda linea nemo ad sceptrum vocetur, et sic deinceps linea post lineam. Deficiente demum lineali successione agnatica linealem cognaticam substituimus. Cumque ita ad feminum sexum Imperium rerumque summa devolvitur, primo foemineæ lineaæ, qvarum a Nobis per Filios nostros stemma descendit, et tandem, his deficienibus, ad ultimum, qvæ a Nobis per Filias nostras stemma deducunt, succedunto, linea post lineam, PRIMOGENITURÆ æternum observato jure, ita quidem ut MARES ex Maribus semper antecedant, ac masculo sexui sua perpetuo prærogativa constet, et deinde inter pares eodem lineaæ et sexus jure MAIOR NATU semper MINOREM præcedat.

29. Ac ut omnia ita clare et perspicue ob oculos ponantur, ut nemo deinceps ulla veri specie obscuriorum ambiguitatem verborum in hæc LEGIS REGLAE parte causari possit, Nos LIBERORUM nostrorum nominiibus singulatim appositis, velut exemplo, rem totam illustrabimus: Qvandocunque igitur DEO ita visum, ut hanc tot vicesitudinibus fortunæ obnoxiam coronam cum æterna illa et cœlesti commutemus,

Persohn findes, skall den anden Mannlige Linie intet kunde arfve, og saa fremdeelis Linie efter Linie. Naar da endeligen Arffvesuccessionen udj Regieringen till Qvindekiønnet falder, da traede først frem de aff Os paa Færnestammen ved Sønnerne needstigende QvindeLinier og derefter omsider de, som aff Os paa MørneStammen ved Døttrene needstige, alt Linie efter Linie, Een efter anden, og Førsteføddes Rett altid taget i acht, saa at, korteligen, Sverdsiden altid gaar for, de Mannlige Linier altid først, og saa blant dem, som ere lige i Linie og Kiøn, den Eldere stedse foregaar den yngere og niuder Førstefødis Rett.

29. Og paa det at jo alting saa klart maa for øyne stilles, at ingen i fremtiden med nogen billigheds skin skal kunde forevende nogen tvistige ords vanskelighed i denne KongeLowens forordning, da ville Vi den med Voris eygen Kongelige Børns naffne i sær, saasom til Exempel, forklare. Naar Vi derfor efter Guds willie og behag denne Jordiske Krone imod den evige og himmelske afflegge og forbytte, da skall danmar-

Filius noster natu maximus Princeps CHRISTIANUS supremi hujus nostri et absoluti Imperii Regnorum cunctarumque ditionum rerumque adeo ac fortunarum nostrarum omnium ex asse hæres esto, adeo quidem, ut quamdiu in descendantibus ab eo Masculæ stirpis lineis (etiamsi fortassis humanitus Ei quid acciderit, antequam Imperii hereditas ipsi obvenerit) Masculus superstes, neque Princeps GEORGIUS ejusve lineæ neque ejus sorores earumve lineæ ullam vel minimam horum Regnorum ditionumque nostrarum portionem petere possint.

30. Exstineta demum omni mascula prole Principis CHRISTIANI secundus noster Filius Princeps GEORGIUS et descendens ab Eo mascula progenies in absoluti hujus nostri Imperii plenum et indivisum Jus succedito, modo quo ante dictum, linea post lineam, masculus post masculum, observata inter pares eodem lineæ et sexus privilegio ætatis prærogativa, ita ut semper MAIOR frater minorem præcedat, quamvis ille

ckes og Norges og alle Vore Landes fuldkomne, ubundne, høyestfuldmægtige Eenevolds-Kongedømme og herskab Voris Førstefødde Søn Printz Christian arffveligen tillhøre, saa at, saa lenge udj de aff hannem needstigende Mannlige Linier (enddog hand sielf kunde være ved døden affgangen, førend Arffve-successionen udj Regieringen hannem virckligen vaar hiembalden) nogen Mannlig Arffving findes, skall huercken Printz Georg og hans Linier eller hans Systre og deris Linier den allerringeste part aff Vore Riger og Lande arfve.

30. Er da den Manlige Slegt aff Printz Christians Sønner og Sønnesønner udj tusinde Leed uddød, da træde først frem Voris anden Sons Printz Georgs Manlige Linier og besidde Vore Rigers og Landes Eenevolds Kongedømmes magt till ævindelig arff, alting uskiftet og udeelt, som før er sagt, alt Een efter anden, Mand efter Mand, Linie efter Linie, imedens Mand aff Mand er tilløvers, Alderen taget i acht aleene blant dem, som ere lige i samme Linie og Køn, saa at den Eldere Broder altid foredrages den yngre, om end-

ante devolutum ad Patrem imperium et Patre adhuc privato, hic Patre REGE natus sit; Idemque prorsus, si qui deinceps NOBIS Filii nascentur, de iis pariter dictum definitumque esto.

31. Si omnes (quod DEUS omen avertat) Mares ex Mari- bus defecerint, tum REX UL- TIMI POSSESSORIS NEPTIS EX FILIO, si quae fuerit, sin minus, FILIA absoluti hujus Nostri Imperii haeres esto, primo natu maxima et huius linea, deinde cæteræ, observato semper inter pares in eadem linea primo sexus tum ætatis discrimine, ita ut perpetuo Filius Filiam præcedat et tum denique major minorem.

32. Nulla relieta filia¹⁾, AGNATA PROXIMA in Imperium succedito et hujus nepo-

skiønt den Eldre vaar fød, førstend hans Fader bleff Konge, og derimod den yngre afflet aff sin Fader, efterat Arfvesucces- sionen udj Regieringen virek- ligen vaar hannem hiembalden: Og skall efter foreskreffne maade med alting lige saaledis forholdes, om Gud ydermeere Voris Egteskab med fleere Mannlige Arfvinger velsignede.

31. Skulde det da hende sig (huilket Gud Naadeligen forbiude), at all den Manlig Slegt aff Sverdsiden aldeelis vaar uddød, da skall Arfve- successionen udj Regieringen tillhøre den sidste Konges Sønners døtre og deris Linier, om nogen findes, hvis ikke, da hans eygne døtre, først den Eldste og hendes needstigende Linier, siden de andre og deris needstigende Linier, Een efter anden, Linie efter Linie, og blant dem, som ere lige ud samme Linie, altid Kjønnet først agtes og siden Alderen, saa at Sønnen stedse gaar for daatteren, og siden den Eldere foregaar den yngere, huilket altid skall tages i acht.

32. Lader hand da heller ingen døtre efter sig, da skall den Printzesse aff Blodet, som

¹⁾ Anmærkning i Randen: rep. ex princ. paragr. ult. possess.

Filius noster natu maximus Princeps CHRISTIANUS supremi hujus nostri et absoluti Imperii Regnorum cunctarumque ditionum rerumque adeo ac fortunarum nostrarum omnium ex asse hæres esto, adeo quidem, ut quamdiu in descendantibus ab eo Masculæ stirpis lineis (etiamsi fortassis humanitus Ei quid acciderit, antequam Imperii hereditas ipsi obvenerit) Masculus superstes, neque Princeps GEORGIUS ejusve lineæ neque ejus sorores earumve lineæ ullam vel minimam horum Regnorum ditionumque nostrarum portionem petere possint.

30. Exstineta demum omni mascula prole Principis CHRISTIANI secundus noster Filius Princeps GEORGIUS et descendens ab Eo mascula progenies in absoluti hujus nostri Imperii plenum et indivisum Jus succedito, modo quo ante dictum, linea post lineam, masculus post masculum, observata inter pares eodem lineæ et sexus privilegio ætatis prærogativa, ita ut semper MAIOR frater minorem præcedat, quamvis ille

ckes og Norges og alle Vore Landes fuldkomne, ubundne, høyestfuldmægtige Eenevolds-Kongedømme og herskab Voris Førstefødde Søn Printz Christian arffveligen tillhøre, saa at, saa lenge udj de aff hannem needstigende Mannlige Linier (enddog hand sielf kunde være ved døden affgangen, førend Arffve-successionen udj Regieringen hannem virckligen vaar hiembalden) nogen Mannlig Arffving findes, skall huercken Printz Georg og hans Linier eller hans Systre og deris Linier den allerringeste part aff Vore Riger og Lande arfve.

30. Er da den Manlige Slegt aff Printz Christians Sønner og Sønnesønner udj tusinde Leed uddød, da træde først frem Voris anden Sons Printz Georgs Manlige Linier og besidde Vore Rigers og Landes Eenevolds Kongedømmes magt till ævindelig arff, alting uskiftet og udeelt, som før er sagt, alt Een efter anden, Mand efter Mand, Linie efter Linie, imedens Mand aff Mand er tilløvers, Alderen taget i acht aleene blant dem, som ere lige i samme Linie og Kiøn, saa at den Eldere Broder altid foredrages den yngre, om end-

ante devolutum ad Patrem imperium et Patre adhuc privato, hic Patre REGE natus sit; Idemque prorsus, si qui deinceps NOBIS Filii nascentur, de iis pariter dictum definitumque esto.

31. Si omnes (quod DEUS omen avertat) Mares ex Mari- bus defecerint, tum REX UL- TIMI POSSESSORIS NEPTIS EX FILIO, si quae fuerit, sin minus, FILIA absoluti hujus Nostri Imperii haeres esto, primo natu maxima et huius linea, deinde cæteræ, observato semper inter pares in eadem linea primo sexus tum ætatis discrimine, ita ut perpetuo Filius Filiam præcedat et tum denique major minorem.

32. Nulla relieta filia¹⁾, AGNATA PROXIMA in Imperium succedito et hujus nepo-

skiønt den Eldre vaar fød, førstend hans Fader bleff Konge, og derimod den yngre afflet aff sin Fader, efterat Arfvesucces- sionen udj Regieringen virek- ligen vaar hannem hiembalden: Og skall efter foreskreffne maade med alting lige saaledis forholdes, om Gud ydermeere Voris Egteskab med fleere Mannlige Arfvinger velsignede.

31. Skulde det da hende sig (huilket Gud Naadeligen forbiude), at all den Manlig Slegt aff Sverdsiden aldeelis vaar uddød, da skall Arfve- successionen udj Regieringen tillhøre den sidste Konges Sønners døtre og deris Linier, om nogen findes, hvis ikke, da hans eygne døtre, først den Eldste og hendes needstigende Linier, siden de andre og deris needstigende Linier, Een efter anden, Linie efter Linie, og blant dem, som ere lige ud samme Linie, altid Kjønnet først agtes og siden Alderen, saa at Sønnen stedse gaar for daatteren, og siden den Eldere foregaar den yngere, huilket altid skall tages i acht.

32. Lader hand da heller ingen døtre efter sig, da skall den Printzesse aff Blodet, som

¹⁾ Anmærkning i Randen: rep. ex princ. paragr. ult. possess.

tes neptesqve, linearum itidem
habita semper ratione, mox
sexus, inde ætatis, uti jam
dictum.

33. Non existente Agnata¹⁾,
COGNATA PROXIMA succedito,
nempe qvæ in Fœmineis istis
reperitur lineis, qvæ a NOBIS
per Filios nostros stemma de-
ducunt, et hujus deinde liberi
nepotesqve in infinitum, linea-
rum semper ordine et inter
pares in eadem linea sexus ac
ætatis discriminé observato, uti
sæpe inculcatum.

34. Omni demum Mascu-
lorum progenie ac universa Fi-
liorum nostrorum sobole Mascula
et Fœminea extineta, tunc ad
Principes FILIAS nostras et
descendentes ab his lineas suc-
cessio et absoluti hujus nostri
Imperii hæreditas pertinet et
primo ad Principem ANNAM
SOPHIAM tanquam natu maxi-
mam et hujus nepotes neptesqve
in infinitum, inde ad CETERAS
FILIAS NOSTRAS lineali sem-
per successione et observato
inter pares in eadem linea
primo sexus deinde ætatis privi-
legio, Filius ante Filiam et

hannem paa Fæderne Stammen
hører nest till, Arfvesucces-
sionen udj Regieringen være
hiembfalden og hendes Linier,
een efter anden, paa den maade,
som før er sagt.

33. Dernest skall den sidste
Konges neste Frencke og Slegt,
som dog er udj de aff Os ved
Sønnerne needstigende Qvinde-
Linier, Arfveligen udj Regie-
ringen succedere, og hendes
Børn og Børnebørn efter hende,
Een efter anden, Linie efter
Linie, paa den maade, som før
er forklaret.

34. Er da Voris Sønners
Linier Mannkiøn og Qvindkiøn
gandske uddød, da komme Rad-
den till Printzesserne Vores
døttres Linier, og først till
Printzessen Anna Sophia saa-
som den Eldste og hendes Børn
og Børnebørn i tusinde Leed:
siden till de andre, alt Een
efter anden, Linie efter Linie.
saa at dog stedse blant dem,
som ere lige udj samme Linie
agtes Kiønnet først og siden
Alderden, Søn for Daatter og
siden den Eldre for den yngre;

¹⁾ Anmærkning i Randen: Sic etiam hoc loco, ut mihi quidem nunc
videtur.

ante devolutum ad Patrem imperium et Patre adhuc privato, hic Patre REGE natus sit; Idemque prorsus, si qui deinceps NOBIS Filii nascentur, de iis pariter dictum definitumque esto.

31. Si omnes (quod DEUS omen avertat) Mares ex Mari- bus defecerint, tum REX UL- TIMI POSSESSORIS NEPTIS EX FILIO, si quae fuerit, sin minus, FILIA absoluti hujus Nostri Imperii haeres esto, primo natu maxima et huius linea, deinde cæteræ, observato semper inter pares in eadem linea primo sexus tum ætatis discrimine, ita ut perpetuo Filius Filiam præcedat et tum denique major minorem.

32. Nulla relieta filia¹⁾, AGNATA PROXIMA in Imperium succedito et hujus nepo-

skiønt den Eldre vaar fød, førstend hans Fader bleff Konge, og derimod den yngre afflet aff sin Fader, efterat Arfvesucces- sionen udj Regieringen virek- ligen vaar hannem hiembalden: Og skall efter foreskreffne maade med alting lige saaledis forholdes, om Gud ydermeere Voris Egteskab med fleere Mannlige Arfvinger velsignede.

31. Skulde det da hende sig (huilket Gud Naadeligen forbiude), at all den Manlig Slegt aff Sverdsiden aldeelis vaar uddød, da skall Arfve- successionen udj Regieringen tillhøre den sidste Konges Sønners døtre og deris Linier, om nogen findes, hvis ikke, da hans eygne døtre, først den Eldste og hendes needstigende Linier, siden de andre og deris needstigende Linier, Een efter anden, Linie efter Linie, og blant dem, som ere lige ud samme Linie, altid Kjønnet først agtes og siden Alderen, saa at Sønnen stedse gaar for daatteren, og siden den Eldere foregaar den yngere, huilket altid skall tages i acht.

32. Lader hand da heller ingen døtre efter sig, da skall den Printzesse aff Blodet, som

¹⁾ Anmærkning i Randen: rep. ex princ. paragr. ult. possess.

tes neptesqve, linearum itidem
habita semper ratione, mox
sexus, inde ætatis, uti jam
dictum.

33. Non existente Agnata¹⁾,
COGNATA PROXIMA succedito,
nempe qvæ in Fœmineis istis
reperitur lineis, qvæ a NOBIS
per Filios nostros stemma de-
ducunt, et hujus deinde liberi
nepotesqve in infinitum, linea-
rum semper ordine et inter
pares in eadem linea sexus ac
ætatis discriminé observato, uti
sæpe inculcatum.

34. Omni demum Mascu-
lorum progenie ac universa Fi-
liorum nostrorum sobole Mascula
et Fœminea extineta, tunc ad
Principes FILIAS nostras et
descendentes ab his lineas suc-
cessio et absoluti hujus nostri
Imperii hæreditas pertinet et
primo ad Principem ANNAM
SOPHIAM tanquam natu maxi-
mam et hujus nepotes neptesqve
in infinitum, inde ad CETERAS
FILIAS NOSTRAS lineali sem-
per successione et observato
inter pares in eadem linea
primo sexus deinde ætatis privi-
legio, Filius ante Filiam et

hannem paa Fæderne Stammen
hører nest till, Arfvesucces-
sionen udj Regieringen være
hiembfalden og hendes Linier,
een efter anden, paa den maade,
som før er sagt.

33. Dernest skall den sidste
Konges neste Frencke og Slegt,
som dog er udj de aff Os ved
Sønnerne needstigende Qvinde-
Linier, Arfveligen udj Regie-
ringen succedere, og hendes
Børn og Børnebørn efter hende,
Een efter anden, Linie efter
Linie, paa den maade, som før
er forklaret.

34. Er da Voris Sønners
Linier Mannkiøn og Qvindkiøn
gandske uddød, da komme Rad-
den till Printzesserne Vores
døttres Linier, og først till
Printzessen Anna Sophia saa-
som den Eldste og hendes Børn
og Børnebørn i tusinde Leed:
siden till de andre, alt Een
efter anden, Linie efter Linie.
saa at dog stedse blant dem,
som ere lige udj samme Linie
agtes Kiønnet først og siden
Alderden, Søn for Daatter og
siden den Eldre for den yngre;

¹⁾ Anmærkning i Randen: Sic etiam hoc loco, ut mihi quidem nunc
videtur.

Major natu ante Minorem. Et qvoad e stirpe nostra qvisqvam superstes, sive mas sive fœmina, hæreditario utique jure illi Imperium deferetur ea linearum serie, qvam modo percensuimus.

35. Filiae Majoris filia nepotisqve, etiamsi longissimo gradu sit, semper Filiae Minoris filium filiamqve præcedito; neqve de linea in lineam transilire licet, sed primæ secunda, secundæ tertia, tertiae qvarta, et sic deinceps, substitutor.

36. Sed si ad Filiae filium seu Marem ex fœmina Imperii successio pervenerit, atqve hic Masculam prolem reliqverit, tum de Maribus¹⁾ ab eo descendentibus eadem, qvæ de Mascula a Nobis descendente stirpe constituimus, dicta sunto, observata semper Masculi sexus et primogenituræ prærogativa, adeo ut Mares ex Maribus præcedant Fœminas ex Maribus, et Fœ-

og imedens Een af Voris Blod er tilloffvers, hører disse Rigørs og Landes EenevoldsKongedømme og Herskab samme Printz eller Printzesse arffveligen till, Linie efter Linie, Een efter anden.

35. Den Eldre daatters daatter i tusinde Leed skall altid foregaa den yngre daatters Søn og daatter, og maa icke springes aff Linie i Linie; men den anden Linie bie effter den første, den tredie effter den anden, den fierde effter den tredie, og saa fremdeelis.

36. Men dersom Arffsuccessionen udj Regieringen kommer til een Daatters Søn, og hand lader Mannlige Arffvinger effter sig, da skall med de aff hannem needstigende Mannlige Linier alting forholdes, saasom Wi om de aff Os needstigende Manlige Linier forordnet haffver, at alle de aff hannem kommende paa Færne-Stammen og Sverdsiden skulie da fremfor alle andre arffveligen udj Regieringen succedere, Een effter anden, Linie effter Linie, den Eldre altid for den yngre, saa at, korteligen, Mand aff Mand gaar først for Qvinde aff Mand, og siden Qvinde aff

¹⁾ Tilskrevet: et masculinis lineis.

tes neptesqve, linearum itidem
habita semper ratione, mox
sexus, inde ætatis, uti jam
dictum.

33. Non existente Agnata¹⁾,
COGNATA PROXIMA succedito,
nempe qvæ in Fœmineis istis
reperitur lineis, qvæ a NOBIS
per Filios nostros stemma de-
ducunt, et hujus deinde liberi
nepotesqve in infinitum, linea-
rum semper ordine et inter
pares in eadem linea sexus ac
ætatis discriminé observato, uti
sæpe inculcatum.

34. Omni demum Mascu-
lorum progenie ac universa Fi-
liorum nostrorum sobole Mascula
et Fœminea extineta, tunc ad
Principes FILIAS nostras et
descendentes ab his lineas suc-
cessio et absoluti hujus nostri
Imperii hæreditas pertinet et
primo ad Principem ANNAM
SOPHIAM tanquam natu maxi-
mam et hujus nepotes neptesqve
in infinitum, inde ad CETERAS
FILIAS NOSTRAS lineali sem-
per successione et observato
inter pares in eadem linea
primo sexus deinde ætatis privi-
legio, Filius ante Filiam et

hannem paa Fæderne Stammen
hører nest till, Arfvesucces-
sionen udj Regieringen være
hiembfalden og hendes Linier,
een efter anden, paa den maade,
som før er sagt.

33. Dernest skall den sidste
Konges neste Frencke og Slegt,
som dog er udj de aff Os ved
Sønnerne needstigende Qvinde-
Linier, Arfveligen udj Regie-
ringen succedere, og hendes
Børn og Børnebørn efter hende,
Een efter anden, Linie efter
Linie, paa den maade, som før
er forklaret.

34. Er da Voris Sønners
Linier Mannkiøn og Qvindkiøn
gandske uddød, da komme Rad-
den till Printzesserne Vores
døttres Linier, og først till
Printzessen Anna Sophia saa-
som den Eldste og hendes Børn
og Børnebørn i tusinde Leed:
siden till de andre, alt Een
efter anden, Linie efter Linie.
saa at dog stedse blant dem,
som ere lige udj samme Linie
agtes Kiønnet først og siden
Alderden, Søn for Daatter og
siden den Eldre for den yngre;

¹⁾ Anmærkning i Randen: Sic etiam hoc loco, ut mihi quidem nunc
videtur.

Major natu ante Minorem. Et qvoad e stirpe nostra qvisqvam superstes, sive mas sive fœmina, hæreditario utique jure illi Imperium deferetur ea linearum serie, qvam modo percensuimus.

35. Filiae Majoris filia nepotisqve, etiamsi longissimo gradu sit, semper Filiae Minoris filium filiamqve præcedito; neqve de linea in lineam transilire licet, sed primæ secunda, secundæ tertia, tertie qvarta, et sic deinceps, substitutor.

36. Sed si ad Filiae filium seu Marem ex fœmina Imperii successio pervenerit, atqve hic Masculam prolem reliqverit, tum de Maribus¹⁾ ab eo descendentibus eadem, qvæ de Mascula a Nobis descendente stirpe constituimus, dicta sunto, observata semper Masculi sexus et primogenituræ prærogativa, adeo ut Mares ex Maribus præcedant Fœminas ex Maribus, et Fœ-

og imedens Een af Voris Blod er tilloffvers, hører disse Rigørs og Landes EenevoldsKongedømme og Herskab samme Printz eller Printzesse arffveligen till, Linie efter Linie, Een efter anden.

35. Den Eldre daatters daatter i tusinde Leed skall altid foregaa den yngre daatters Søn og daatter, og maa icke springes aff Linie i Linie; men den anden Linie bie effter den første, den tredie effter den anden, den fierde effter den tredie, og saa fremdeelis.

36. Men dersom Arffsuccessionen udj Regieringen kommer til een Daatters Søn, og hand lader Mannlige Arffvinger effter sig, da skall med de aff hannem needstigende Mannlige Linier alting forholdes, saasom Wi om de aff Os needstigende Manlige Linier forordnet haffver, at alle de aff hannem kommende paa Færne-Stammen og Sverdsiden skulie da fremfor alle andre arffveligen udj Regieringen succedere, Een effter anden, Linie effter Linie, den Eldre altid for den yngre, saa at, korteligen, Mand aff Mand gaar først for Qvinde aff Mand, og siden Qvinde aff

¹⁾ Tilskrevet: et masculinis lineis.

minæ ex Maribus præcedant | Mand gaar for Mand og Qvinde
 Mares et Fœminas ex Fœminis, | aff Qvinde, og dernest videre
 omniaqve porro uti in ante- | med alting forholdes, som før
 scriptis perspicue declaravimus. | er sagt.

II. Uddrag af kongelovens arveregler, forfattet af Peder Schumacher 1670.

4. Primo ante omnes Mascula proles æterna serie succedit, et qvamdiu Mares ex Maribus superstites, tamdiu neqve fœminæ ex Maribus, neqve Mares aut Fœminæ ex Fœminis succedunt.

5. Tota Successio secundum lineas designatur, ita ut ob ætatem nunquam transeatur de linea in lineam, sed filius statim subeat in locum Patris, et qvamdiu in prima masculæ stirpis linea masculus ex masculo superstes, ex secunda linea nemo ad scepturn vocatur, et sic deinceps linea post lineam. Deficiente demum lineali successione agnatica, linealis cognatica substituitur. Cumqve ita ad Fœmineum sexum rerum Summa devolvitur, primo Fœmineæ lineæ quarum à Divo Frid. 3tio per filios stemma descendit et tandem, his deficientibus, qvæ à Divo Frid. 3tio gloriosæ memoriae per Filias stemma deducunt, linea post lineam, Primogenituræ æternum observato jure.

Major natu ante Minorem. Et qvoad e stirpe nostra qvisqvam superstes, sive mas sive fœmina, hæreditario utique jure illi Imperium deferetur ea linearum serie, qvam modo percensuimus.

35. Filiae Majoris filia nepotisqve, etiamsi longissimo gradu sit, semper Filiae Minoris filium filiamqve præcedito; neqve de linea in lineam transilire licet, sed primæ secunda, secundæ tertia, tertie qvarta, et sic deinceps, substitutor.

36. Sed si ad Filiae filium seu Marem ex fœmina Imperii successio pervenerit, atqve hic Masculam prolem reliqverit, tum de Maribus¹⁾ ab eo descendentibus eadem, qvæ de Mascula a Nobis descendente stirpe constituimus, dicta sunto, observata semper Masculi sexus et primogenituræ prærogativa, adeo ut Mares ex Maribus præcedant Fœminas ex Maribus, et Fœ-

og imedens Een af Voris Blod er tilloffvers, hører disse Rigørs og Landes EenevoldsKongedømme og Herskab samme Printz eller Printzesse arffveligen till, Linie efter Linie, Een efter anden.

35. Den Eldre daatters daatter i tusinde Leed skall altid foregaa den yngre daatters Søn og daatter, og maa icke springes aff Linie i Linie; men den anden Linie bie effter den første, den tredie effter den anden, den fierde effter den tredie, og saa fremdeelis.

36. Men dersom Arffsuccessionen udj Regieringen kommer til een Daatters Søn, og hand lader Mannlige Arffvinger effter sig, da skall med de aff hannem needstigende Mannlige Linier alting forholdes, saasom Wi om de aff Os needstigende Manlige Linier forordnet haffver, at alle de aff hannem kommende paa Færne-Stammen og Sverdsiden skulie da fremfor alle andre arffveligen udj Regieringen succedere, Een effter anden, Linie effter Linie, den Eldre altid for den yngre, saa at, korteligen, Mand aff Mand gaar først for Qvinde aff Mand, og siden Qvinde aff

¹⁾ Tilskrevet: et masculinis lineis.

minæ ex Maribus præcedant | Mand gaar for Mand og Qvinde
 Mares et Fœminas ex Fœminis, | aff Qvinde, og dernest videre
 omniaqve porro uti in ante- | med alting forholdes, som før
 scriptis perspicue declaravimus. | er sagt.

II. Uddrag af kongelovens arveregler, forfattet af Peder Schumacher 1670.

4. Primo ante omnes Mascula proles æterna serie succedit, et qvamdiu Mares ex Maribus superstites, tamdiu neqve fœminæ ex Maribus, neqve Mares aut Fœminæ ex Fœminis succedunt.

5. Tota Successio secundum lineas designatur, ita ut ob ætatem nunquam transeatur de linea in lineam, sed filius statim subeat in locum Patris, et qvamdiu in prima masculæ stirpis linea masculus ex masculo superstes, ex secunda linea nemo ad scepturn vocatur, et sic deinceps linea post lineam. Deficiente demum lineali successione agnatica, linealis cognatica substituitur. Cumqve ita ad Fœmineum sexum rerum Summa devolvitur, primo Fœmineæ lineæ quarum à Divo Frid. 3tio per filios stemma descendit et tandem, his deficientibus, qvæ à Divo Frid. 3tio gloriosæ memoriae per Filias stemma deducunt, linea post lineam, Primogenituræ æternum observato jure.

Tillæg.**I. Kongelovens arveregler.**

(Det latinske udkast og den danske lovtext.)

27. Ita nunc¹⁾, qvo ordine sperare uniuicve Imperium lieeat, paucis indicabimus. Primo igitur ante omnes Mascula proles legitimo thoro et justo matrimonio suscepta æterna serie in Imperium succedito, et quamdiu Mares ex Maribus superstites, tamdiu neqve Fœminæ ex Maribus neqve Mares aut Fœminæ ex Fœminis ad Imperium²⁾ ullo prætextu vocantur; et usqve adeo Marium progenies Fœminarum stammata excludit, ut etiam Fœminæ ex Maribus præcedant Mares ex Fœminis.

28. In successione rite designanda linearum ratio habetor, ita ut ob ætatem nunquam transeat de linea in lineam, sed filius statim subeat in locum patris, et quamdiu in prima masculæ stirpis linea masculus ex masculo superstes,

27. Saa ville Vi nu, all tvist og striid at forekomme og at affverge, korteligen her anordne, i huad rad og paa huad maade og manneer Een effter anden i sin tid Arffveligen udj Regieringen haffver at succedere. Skall derfor Sverdsiden udj rett lowlig Egteskab afflet altid først Arffvesuccessionen udj Regieringen tillhøre, og imedens Mand aff Mand er tilloffvers, saa lenge skall huercken Qvinde aff Mand ey heller Mand eller Qvinde aff Qvinde kaldes, og aldeelis ingen af MørneStammen Kroen arffve, saa lenge paa FæderneStammen nogen LifsArffving findes, saa at end och Qvinde aff Mand skall gange for Mand aff Qvinde.

28. Skall og i Arffvetallets Rad at mercke alt Linierne nøye tages i acht, saa at der icke for Alderens skyld springes aff Linie i Linie, mens Sønnen træder strax i Faderens sted, og imedens udj den første Mannlige Linie nogen Mands-

¹⁾ Tilskrevet: tempestive dissidiis omnibus obviam ituri.

²⁾ Rettet til: Regnorum horum successionem.

ante devolutum ad Patrem imperium et Patre adhuc privato, hic Patre REGE natus sit; Idemque prorsus, si qui deinceps NOBIS Filii nascentur, de iis pariter dictum definitumque esto.

31. Si omnes (quod DEUS omen avertat) Mares ex Mari- bus defecerint, tum REX UL- TIMI POSSESSORIS NEPTIS EX FILIO, si quae fuerit, sin minus, FILIA absoluti hujus Nostri Imperii haeres esto, primo natu maxima et huius linea, deinde cæteræ, observato semper inter pares in eadem linea primo sexus tum ætatis discrimine, ita ut perpetuo Filius Filiam præcedat et tum denique major minorem.

32. Nulla relieta filia¹⁾, AGNATA PROXIMA in Imperium succedito et hujus nepo-

skiønt den Eldre vaar fød, førstend hans Fader bleff Konge, og derimod den yngre afflet aff sin Fader, efterat Arfvesucces- sionen udj Regieringen virek- ligen vaar hannem hiembalden: Og skall efter foreskreffne maade med alting lige saaledis forholdes, om Gud ydermeere Voris Egteskab med fleere Mannlige Arfvinger velsignede.

31. Skulde det da hende sig (huilket Gud Naadeligen forbiude), at all den Manlig Slegt aff Sverdsiden aldeelis vaar uddød, da skall Arfve- successionen udj Regieringen tillhøre den sidste Konges Sønners døtre og deris Linier, om nogen findes, hvis ikke, da hans eygne døtre, først den Eldste og hendes needstigende Linier, siden de andre og deris needstigende Linier, Een efter anden, Linie efter Linie, og blant dem, som ere lige ud samme Linie, altid Kjønnet først agtes og siden Alderen, saa at Sønnen stedse gaar for daatteren, og siden den Eldere foregaar den yngere, huilket altid skall tages i acht.

32. Lader hand da heller ingen døtre efter sig, da skall den Printzesse aff Blodet, som

¹⁾ Anmærkning i Randen: rep. ex princ. paragr. ult. possess.

tes neptesqve, linearum itidem
habita semper ratione, mox
sexus, inde ætatis, uti jam
dictum.

33. Non existente Agnata¹⁾,
COGNATA PROXIMA succedito,
nempe qvæ in Fœmineis istis
reperitur lineis, qvæ a NOBIS
per Filios nostros stemma de-
ducunt, et hujus deinde liberi
nepotesqve in infinitum, linea-
rum semper ordine et inter
pares in eadem linea sexus ac
ætatis discriminé observato, uti
sæpe inculcatum.

34. Omni demum Mascu-
lorum progenie ac universa Fi-
liorum nostrorum sobole Mascula
et Fœminea extineta, tunc ad
Principes FILIAS nostras et
descendentes ab his lineas suc-
cessio et absoluti hujus nostri
Imperii hæreditas pertinet et
primo ad Principem ANNAM
SOPHIAM tanquam natu maxi-
mam et hujus nepotes neptesqve
in infinitum, inde ad CETERAS
FILIAS NOSTRAS lineali sem-
per successione et observato
inter pares in eadem linea
primo sexus deinde ætatis privi-
legio, Filius ante Filiam et

hannem paa FæderneStammen
hører nest till, Arffvesucces-
sionen udj Regieringen være
hiembfalden og hendes Linier,
een efter anden, paa den maade,
som før er sagt.

33. Dernest skall den sidste
Konges neste Frencke og Slegt,
som dog er udj de aff Os ved
Sønnerne needstigende Qvinde-
Linier, Arffveligen udj Regie-
ringen succedere, og hendes
Børn og Børnebørn efter hende,
Een efter anden, Linie efter
Linie, paa den maade, som før
er forklaret.

34. Er da Voris Sønners
Linier Mannkiøn og Qvindkiøn
gandske uddød, da komme Rad-
den till Printzesserne Vores
døttres Linier, og først till
Printzessen Anna Sophia saa-
som den Eldste og hendes Børn
og Børnebørn i tusinde Leed:
siden till de andre, alt Een
efter anden, Linie efter Linie.
saa at dog stedse blant dem,
som ere lige udj samme Linie
agtes Kiønnet først og siden
Alderden, Søn for Daatter og
siden den Eldre for den yngre;

¹⁾ Anmærkning i Randen: Sic etiam hoc loco, ut mihi quidem nunc
videtur.

Major natu ante Minorem. Et qvoad e stirpe nostra qvisqvam superstes, sive mas sive fœmina, hæreditario utique jure illi Imperium deferetur ea linearum serie, qvam modo percensuimus.

35. Filiae Majoris filia nepotisqve, etiamsi longissimo gradu sit, semper Filiae Minoris filium filiamqve præcedito; neqve de linea in lineam transilire licet, sed primæ secunda, secundæ tertia, tertiae qvarta, et sic deinceps, substitutor.

36. Sed si ad Filiae filium seu Marem ex fœmina Imperii successio pervenerit, atqve hic Masculam prolem reliqverit, tum de Maribus¹⁾ ab eo descendentibus eadem, qvæ de Mascula a Nobis descendente stirpe constituimus, dicta sunto, observata semper Masculi sexus et primogenituræ prærogativa, adeo ut Mares ex Maribus præcedant Fœminas ex Maribus, et Fœ-

og imedens Een af Voris Blod er tilloffvers, hører disse Rigørs og Landes EenevoldsKongedømme og Herskab samme Printz eller Printzesse arffveligen till, Linie efter Linie, Een efter anden.

35. Den Eldre daatters daatter i tusinde Leed skall altid foregaa den yngre daatters Søn og daatter, og maa icke springes aff Linie i Linie; men den anden Linie bie effter den første, den tredie effter den anden, den fierde effter den tredie, og saa fremdeelis.

36. Men dersom Arffsuccessionen udj Regieringen kommer til een Daatters Søn, og hand lader Mannlige Arffvinger effter sig, da skall med de aff hannem needstigende Mannlige Linier alting forholdes, saasom Wi om de aff Os needstigende Manlige Linier forordnet haffver, at alle de aff hannem kommende paa Færne-Stammen og Sverdsiden skulie da fremfor alle andre arffveligen udj Regieringen succedere, Een effter anden, Linie effter Linie, den Eldre altid for den yngre, saa at, korteligen, Mand aff Mand gaar først for Qvinde aff Mand, og siden Qvinde aff

¹⁾ Tilskrevet: et masculinis lineis.

minæ ex Maribus præcedant | Mand gaar for Mand og Qvinde
 Mares et Fœminas ex Fœminis, | aff Qvinde, og dernest videre
 omniaqve porro uti in ante- | med alting forholdes, som før
 scriptis perspicue declaravimus. | er sagt.

II. Uddrag af kongelovens arveregler, forfattet af Peder Schumacher 1670.

4. Primo ante omnes Mascula proles æterna serie succedit, et qvamdiu Mares ex Maribus superstites, tamdiu neqve fœminæ ex Maribus, neqve Mares aut Fœminæ ex Fœminis succedunt.

5. Tota Successio secundum lineas designatur, ita ut ob ætatem nunquam transeatur de linea in lineam, sed filius statim subeat in locum Patris, et qvamdiu in prima masculæ stirpis linea masculus ex masculo superstes, ex secunda linea nemo ad scepturn vocatur, et sic deinceps linea post lineam. Deficiente demum lineali successione agnatica, linealis cognatica substituitur. Cumqve ita ad Fœmineum sexum rerum Summa devolvitur, primo Fœmineæ lineæ quarum à Divo Frid. 3tio per filios stemma descendit et tandem, his deficientibus, qvæ à Divo Frid. 3tio gloriosæ memoriae per Filias stemma deducunt, linea post lineam, Primogenituræ æternum observato jure.